100 DE PERSONALITĂȚI

Oameni care au schimbat destinul lumii

Apariție săptămânală
5,99 LEI / 29,99 MDL

58

GINGHIZ HAN

DeAGOSTINI

100 DE PERSONALITĂȚI

Oameni care au schimbat destinul lumii

Ginghiz Han

Numărul 58

EDIȚIE SĂPTĂMÂNALĂ

EDITURA: De AGOSTINI HELLAS SRL
EDITOR: Petros Kapnistos
MANAGER ECONOMIC: Fotis Fotiou
MANAGER DE REDACȚIE ȘI PRODUCȚIE: Virginia Koutroubas
ADRESĂ: Vuliagmenis 44-46, 166 73 Atena
MARKETING MANAGER: Michalis Koutsoukos
PRODUCT MANAGER: Nasita Kortesa
COORDONATOR DE PRODUCȚIE: Carolina Poulidou
MANAGER DISTRIBUȚIE: Evi Boza
MANAGER LOGISTICĂ ȘI OPERAȚII: Dimitris Pasakalidis
COORDONATOR LOGISTICĂ ȘI OPERAȚII: Antonis Lioumis

ADAPTARE PENTRU LIMBA ROMÂNĂ:
Fast Translate, Best Communication Media SRL
DTP: RAY
TIPĂRIRE ȘI LEGARE: NIKI EKDOTIKI S.A.
DIRECTOR DE PRODUCTIE TIPOGRAFIE: STELIOS KRITSOTAKIS

IMPORTATOR: Media Service Zawada S.R.L
Country Manager: Mariana Mihălțan
Marketing Manager: Adina Bojică
Redactor: Gabriela Muntean
Distribution Manager: Dan Iordache
ADRESA: str. Louis Pasteur nr. 38, et.1, ap.5,
sector 5, București, România

DISTRIBUITOR: Hiparion S.A.

ISSN: 1791-0765

Fotografii: Uniphoto Press,
De Agostini Picture Library

Prețul numerelor

Prețul primului număr: 2,99 LEI/14,50 MDL
Prețul celui de-al doilea număr și al tuturor celorlalte numere:
5,99 LEI/29,99 MDL

Ginghiz Han

(Aprox. 1167-1227)

Pentru a-ți stăpâni corpul, mai întâi trebuie să-ți stăpânești spiritul.

Ginghiz Han

Cum era privit de contemporanii săi?

PROLOG

ÎN VREMURI DEMULT APUSE, stepa nesfârșită, ce se întinde din partea centrală a continentului eurasiatic, unde se ridică semeț un zid natural masiv, care desparte lumea apuseană de cea răsăriteană, era considerată un coridor de legătură între Orient și Occident. La jumătatea secolului al XII-lea, legenda spune că un băiețel, pe numele său Temugin (supranumit mai târziu Ginghiz Han), s-a născut într-o bogată familie nomadă, ai cărei strămoși își trăiseră viața secole de-a rândul, străbătând stepele nemărginite.

Puterea lui Ginghiz Han s-a născut și a crescut în intensitate ca un vârtej amețitor. În timp, s-a transformat într-o uriașă tornadă, care a cuprins sub stăpânirea sa întreaga parte centrală a Eurasiei. În cele din urmă, a pus temeliile unui imperiu măreț – cel mai întins de la acea vreme.

Descendentul unui „lup albastru" și-a condus hoardele necruțătoare din răsăritul Asiei până în zona Mării Caspice, semănând teama printre popoarele vecine.

TABEL CRONOLOGIC

1115	Tribul Jurchen (Jušen) fondează dinastia chineză Kin în nordul Chinei
1127	Începutul dinastiei Sung de Sud fondată în sudul Chinei
1124	Întemeierea Hanatului Kara-Kitai în Asia Centrală
1147	Mongolii înfrâng armatele dinastiei Kin
Aprox. 1167	Se naște Temugin (Ginghiz Han)
Aprox. 1176	Temugin se logodește cu Bordu
1176	Iesughei, tatăl lui Temugin este otrăvit de către tătari
1179	Se naște Djoci, primul fiu al lui Temugin
1188	Se naște Ogodai, al treilea fiu al lui Temugin
1189	Temugin este ales Han de Sfatul Kurultai al mongolilor kiyat Primește supranumele de Ginghiz Han (în mong. „hanul puternic")
1196	Ginghiz Han cucerește teritoriile tătare cu sprijinul dinastiei Kin
1197	Ginghiz Han îi cucerește pe merkiți
1201	Ginghiz Han înfrânge coaliția condusă de fostul său tovarăș de arme Djamuga
1203	Ginghiz Han îl înfrânge pe Ong Han, regele tribului kerait
1204	Ginghiz Han reușește să unifice toate triburile mongole
1206	Ginghiz Han este reales de Sfatul tuturor mongolilor ca Mare Han Se naște Imperiul Mongol
1211	Ginghiz Han atacă teritoriile dinastiei Kin, vechiul său aliat
Aprox. 1211	Prințul naiman Kuciuluc fuge către Hanatul Kara-Kitai
1214	Dinastia Kin își mută capitala la Kaifeng
1215	Ie-liu Ciuțai devine sfetnic apropiat al curții hanului
1218	Unificarea Imperiului Mongol cu Hanatul Kara-Kitai
1219	Izbucnește războiul dintre Imperiul Mongol și Imperiul Horesmian (Horesm)
1220	Imperiul Mongol cucerește Buhara și Samarkand
1221	Mongolii invadează nordul Indiei
1222	Hoardele mongole devastează cnezatele rusești
1223	Mongolii înfrâng oștile Rusiei Kievene și cumanilor în bătălia de pe râul Kalka
1227	Ginghiz Han moare pe malurile râului Vei, în timpul campaniei duse împotriva regatului Si Hia
1231	Oștile mongole înfrâng armata lui Jelal ed-Din
1234	Ogodai Han distruge armatele dinastiei Kin
1241	Marea Invazie a mongolilor în Europa
1260	Kubilai Han devine împărat al Chinei (se naște dinastia Yuan)
1274	Armatele dinastiei Yuan atacă insulele japoneze

Descendentul unei legendare stirpe de lupi care a întemeiat cel mai mare imperiu din istorie

În acele vremuri, numeroase triburi nomade străbăteau întinsele stepe ale ținuturilor eurasiene. La jumătatea secolului al XII-lea, într-un clan mongol nomad, care sălășluia în regiunea gurilor de vărsare ale fluviilor Onon și Kerulen din nord-estul deșertului Gobi se năștea un băiat care avea să schimbe cursul istoriei. Mai târziu, acesta avea să fie supranumit Ginghiz Han (Hanul Puternic). Un erou al unor vremuri tulburi, ce avea să stârnească un tumult amețitor, care va influența viața tuturor triburilor ce alcătuiau mozaicul etnic al continentului eurasiatic.
Cum a reușit Ginghiz Han să unifice triburile nomade, care nu acceptau prin tradiție stăpânirea și orice formă de autoritate statală, ca mai apoi să întemeieze cel mai mare imperiu din istorie?

▲ O miniatură cu Temugin înfățișat în brațele mamei sale Ilun, realizată de filosoful mongolo-chinez contemporan Shin-Cin.

Asasinarea tatălui provoacă suferințe fiului

Legenda lupului

ÎNCĂ DIN VREMURILE ANTICE, nesfârșita stepă mongolă aflată în mijlocul continentului eurasiatic ce se întinde de la țărmurile sudice ale lacului Baikal către părțile nordice ale deșertului Gobi a reprezentat locul de conviețuire a numeroase triburi nomade ce rătăceau în căutarea hranei și a unui adăpost sigur.

Legendele mongole susțin că la scurt timp după întemeierea lumii, din împreunarea unui „lup albastru" cu o „ciută albă" s-a născut din voința divină un băiat, străbunul unei stirpe alese.

Lucrarea, care face referire la nașterea măreţului strămoș al mongolilor este „Istoria secretă a mongolilor", cunoscută ca cea mai veche creație literară din istoria mongolă. Mergând pe urmele ascendenței mongole, după scurgerea a douăzeci și patru de generații de la nașterea întemeietorului stirpei, la mijlocul secolului al XII-lea, a venit pe lume un băiat. Fiul lui Iesughei - conducătorul respectat al unui clan mongol, descinzând din stirpea legendară a lupului și ciutei - și al soției sale, Ilun, fiica unui șef de trib vecin. Copilul avea să fie botezat Temugin, iar mai târziu va fi supranumit Ginghiz Han.

Nu se cunoaște cu precizie anul nașterii lui Ginghiz Han. În opinia unora, s-a născut în anul 1155, după alte teorii în 1162 sau 1167 (considerată a fi cea mai plauzibilă dată). Potrivit „Istoriei secrete a mongolilor", Ginghiz Han descinde din subclanul mongol kiyat, din tribul bordjighin, trib cu ascendență divină. O teorie acceptată susține că viitorul împărat mongol provenea dintr-un clan care stăpânea peste mai multe triburi.

În acele vremuri, la jumătatea secolului al XII-lea, în jurul Mongoliei (luând ca referință teritoriul de astăzi) existau trei mari dinastii care stăpâneau imperiile învecinate. Una dintre acestea era dinastia Kin, fondată de triburile jurchen în nord-estul Chinei. O altă dinastie domina Hanatul Kara-Kitai, care făcuse parte din Imperiul Kitai din timpul dinastiei Liao. La un moment dat, Hanatul Kara-Kitai și-a întins stăpânirea

Stepa din valea fluviilor Onon și Kerulen, regiunea unde a copilărit Temugin. Fiecare palmă de pământ din teritoriul situat în bazinul celor două fluvii era considerată prețioasă și sfântă de către nomazi.

◄ Vânătoarea cu șoimi în stepa mongolă reprezintă o formă tradițională de vânătoare, practicată încă din epoca lui Ginghiz Han, fiind un obicei încă practicat de mongolii zilelor noastre.

spre vest în părțile nordice ale munților Tian Shan, punând bazele unui imperiu ce a fost ulterior distrus de oștile dinastiei Kin.

Al treilea imperiu era stăpânit de dinastia Si Hia, ce avea sub autoritate teritoriile din sudul deșertului Gobi. Această dinastie fusese întemeiată de tibetanii tanguți.

În schimb, stepa mongolă, un platou natural favorabil păstoritului și creșterii vitelor era considerat un teritoriu al nimănui. Numeroase triburi, precum mongolii bordjighini, keraiții, naimanii, merkiții, tătarii, oirații locuiau în condiții ostile, războindu-se între ei pentru dominație și supremație.

Moartea lui Iesughei, tatăl lui Ginghiz

Ilun, mama lui Temugin era soția unui tânăr din tribul merkit, trib care se afla în război cu mongolii bordjighini. Iesughei, tatăl lui Temugin, atras de frumusețea lui Ilun a reușit s-o răpească din mijlocul merkiților și s-a căsătorit cu ea.

Când Temugin a împlinit vârsta de 9 ani, Iesughei a aranjat să-l căsătorească cu Bordu, fiica lui Dai Secen, șeful clanului kongirat. Acest clan provenea din același trib cu Ilun.

Potrivit tradițiilor de căsătorie nomade, Iesughei a întreprins o călătorie în satul kongiraților și l-a lăsat pe Temugin în grija socrului său. Pe drumul spre casă, Iesughei a întâlnit o ceată de tătari nomazi, care se aflau de ani de zile în război cu mongolii. Iesughei nu și-a dat seama cu cine are de-a face și i-a rugat să îi dea ceva de băut pentru a-și astâmpăra setea. Tătarii l-au recunoscut ca fiind puternicul conducător al tribului rival și i-au oferit o băutură otrăvită. Nebănuind nimic, Iesughei a băut licoarea otrăvită și și-a continuat drumul spre casă. După trei zile și-a dat suflarea în cortul său.

Odată ce veștile despre moartea lui s-au răspândit, Targutai, unul dintre puternicii săi aliați mongoli s-a întors împotriva neamului lui Iesughei și a atacat iurtele de nomazi aflate sub stăpânirea sa. Aceștia au capturat familia lui Temugin, pe care ulterior au izgonit-o. Ilun a fost nevoită să rătăcească dintr-un loc în altul împreună cu odraslele sale, printre care și Temugin. Mai târziu, Temugin și-a amintit de greutățile prin care trecuse mama sa, reușind să-și hrănească familia numai cu hiru (o plantă sălbatică asemănătoare cu ceapa) și praz.

▲ O scenă mongolă de vânătoare reprezentată într-o pictură denumită „Ganso-Yuryozu", datând din perioada dinastiei Yuan. Nomazii se delectau practicând vânătoarea, dar abilitățile obținute astfel erau folosite și în timpul unei bătălii.

Biblioteca de amintiri

O LICOARE DIVINĂ ÎNDRĂGITĂ DE HAN

Mongolii folosesc pentru consum laptele dat de orice fel de animal domestic, lapte din care fac diferite produse alimentare. O băutură neobișnuită, foarte populară în rândul mongolilor, făcută din lapte de iapă, poartă denumirea de kumâs. Laptele, muls de la iapă în perioada verii până la începutul toamnei, este depozitat în desagi confecționați din piele de oaie – fruul. Este amestecat timp câteva ore cu ajutorul unui băț denumit bruul. Apoi este lăsat să atârne în soare pentru o vreme și, odată ce lactoza – substanța din componența laptelui – fermentează licoarea din lapte de iapă este gata de consum. Tăria alcoolică este moderată, aproximativ 2%-3%, dar băutura care are un gust acid este bogată în vitamina C. De asemenea este un bun remediu intestinal pentru mongolii care se hrănesc preponderent cu carne.

Unii consideră că laptele de iapă este folosit pentru a face o băutură alcoolică pentru că acesta fermentează repede (având în compoziție o cantitate mare de zahăr). Realitatea este de fapt alta : anumiți dregători de rang înalt, precum și Ginghiz Han însuși, consumau o varietate specială a acestei băuturi, similare unui tip de votcă dublu rafinate (ARZ). Acest procedeu de distilare specială necesita o săptămână de amestecare pentru a fi pregătită. În relatările lor, solii străini care au ajuns la curtea hanului au lăudat aroma deosebită a băuturii. În vreme ce băutura obișnuită din lapte de iapă este consumată și de către mongolii de azi, rețeta faimoasei licori a lui Ginghiz Han nu a supraviețuit trecerii timpului, astăzi fiind considerată doar o legendă.

Legăturile cu căpeteniile din stepa mongolă

Planul pentru eliberarea soției

CÂND TEMUGIN A REÎNTÂLNIT-O PE BORDU, logodnica sa, reușise să-și consolideze întrucâtva poziția. Trecuseră nouă ani de când murise tatăl său, iar Temugin împlinise vârsta de 18 ani. Dai Secen, socrul său s-a bucurat să-l vadă din nou și i-a promis tot sprijinul de care avea nevoie. Ong Han, un conducător influent al tribului kerait și prieten apropiat al lui Iesughei i-a oferit de asemenea ajutorul. Alianța cu tribul kerait s-a dovedit a fi foarte benefică pentru cursul viitor al evenimentelor.

Între timp, stepa mongolă era zguduită de luptele pentru putere dintre căpeteniile diferitelor triburi. Fiecare căpetenie supraveghea orice mișcare a dușmanului. Într-o noapte, Temugin a fost luat prin surprindere de un atac masiv al unuia dintre triburile din stepă. Cei care atacau nu erau nici tătarii (asasinii lui Iesughei), nici taigiuții care încercaseră să-l suprime pe Temugin. Erau merkiții, un trib puternic, ce era considerat inamicul keraiților conduși Ong Han, proaspătul aliat al lui Temugin.

Se spune că Temugin a fost atacat pentru a răzbuna acțiunile lui Iesughei din trecut. Tatăl lui Temugin răpise o femeie, pe Ilun, din cortul propriului ei soț, un tânăr războinic din tribul merkit. Temugin a reușit până la urmă să scape de atacatorii săi. Totuși, soția sa, Bordu, a fost capturată de merkiți și dusă în tabăra lor. Apoi, Bordu a fost obligată să devină soția fratelui mai tânăr al fostului soț al lui Ilun, Cildu, iar în acest chip răzbunarea pentru actele lui Iesughei fusese împlinită. Potrivit tradițiilor nomade, dacă Temugin nu întreprindea nicio măsură, se considera că renunța la drepturile sale asupra soției. Trebuia să facă tot posibilul s-o elibereze. Totuși, inamicii săi erau merkiții, unul dintre cele mai puternice triburi ale stepei mongole. Prima dată, Temugin s-a asigurat de sprijinul keraiților lui Ong Han, apoi însoțit de Djamuga-Secen, fratele său de sânge s-a răzbunat pe merkiți.

Sub comanda supremă a lui Ong Han, armatele aliate în fruntea cărora se găseau și tinerii războinici Temugin și Djamuga, au atacat cu furie tabăra merkită. Astfel, Temugin a reușit să-și recapete soția.

Aceasta se afla într-o stare deplorabilă. Fusese siluită și era însărcinată. Temugin s-a resemnat și a acceptat să fie tatăl copilului.

Copilul a fost botezat Djoci, în mongolă aceasta însemnând „cel neașteptat", sugerând că existau îndoieli asupra paternității sale.

După victoria împotriva acestora, Temugin a trecut la represalii, ucigând trei sute dintre cei mai buni războinici merkiți. Apoi le-a jefuit iurtele și le-a incendiat pășunile. Faima sa s-a răspândit repede de-a lungul stepelor mongole. A obținut reputația unui tânăr războinic de temut, o faimă chiar mai mare decât a tatălui său.

O întâlnire din copilărie

Prietenia dintre Temugin și Djamuga – cel care luptase alături de el împotriva merkiților – era celebră și dura încă din perioada copilăriei acestora.

Temugin avea 11 ani când l-a întâlnit pe Djamuga. Erau vremuri dificile pentru micul Temugin, care abia își pierduse tatăl. Relația lor de prietenie a început în momentul în care au făcut schimb de shagai (o jucărie confecționată din os de oaie). Apoi au făcut un jurământ solemn să devină frați de sânge și și-au schimbat între ei prețioasele săgeți de vânătoare. Legătura lor a fost pecetluită prin acest ritual, conform obiceiurilor mongole. După ce i-au înfrânt împreună pe merkiți, au reînnoit jurământul pentru a păstra relația de prietenie, schimbând între ei centuri de aur și cai luați de la învinși. În cele din urmă, odată cu trecerea timpului, prietenia lor se va încheia.

După ce Temugin a reușit să-și recâștige consoarta din mâinile merkiților și-a condus tribul, timp de un an și jumătate împreună cu Djamuga de-a lungul stepelor mongole. Într-o zi, prietenia lor s-a sfărâmat din cauza unei afirmații a lui Djamuga, care l-a contrariat pe Temugin. Acesta sugera că „dacă ne vom mâna caii în apropiere de munți vom putea să găsim un adăpost pentru herghelegii noștri. Dacă ne îndreptăm spre vale, păstorii noștri vor

▲ Temugin (stânga) și soția sa, Bordu (dreapta) reprezentați într-o miniatură din cartea „Jami al Tawarikh", scrisă de învățatul Rashid el-Din Tabib, un dregător persan.

▼ Se spune că tumulul Obo este locul unde Tengri sălășluiește încă. În Mongolia se pot vedea și azi tumuli de venerație.

DIN CULISE

ȘAMANII, PĂSTRĂTORI AI TRADIȚIILOR

În Mongolia epocii lui Temugin, religii ca budismul sau creștinismul, care aveau o dogmă tipică și întemeietori certi, nu se bucurau de o prea mare răspândire în rândul triburilor. Mongolii aveau credințe primitive de sorginte animistă. Șamanii jucau un rol important în cadrul religiei animiste.

Șamanul era un fel de profet care comunica cu divinitatea -Tengri, iar apoi transmitea oamenilor voința divină. Șamanul avea îndatorirea de a transmite mai departe generațiilor viitoare tradițiile populare tribale. Legenda „lupului albastru" a fost transmisă din generație în generație de către șamanii mongoli. Șamanii din vârful ierarhiei religioase puteau chiar interveni în chestiuni statale importante, asumându-și un rol politic și social. Spre exemplu, Kokotciu al cărui amestec în conducerea statului mongol a fost considerat excesiv, a fost în cele din urmă executat.

În Mongolia de azi, rolul șamanilor este în continuare semnificativ în viața spirituală a oamenilor. În unele provincii ale Mongoliei poți fi încă martorul practicării obiceiurilor și ritualurilor animiste.

▲ O imagine înfățișând viața de zi cu zi a mongolilor. Covorul era un obiect de uz casnic esențial în viața nomadului, fiind așezat înăuntrul iurtei. Țesutul covoarelor este specific populațiilor din Orientul Mijlociu și Orientul Apropiat.

▲ Iurta reprezintă „casa mobilă" a nomadului. O imagine reprezentând o iurtă din zilele noastre, în care se observă faptul că înfățișarea sa a rămas neschimbată din epoca lui Temugin.

putea să-și astâmpere setea." Temugin s-a arătat confuz și nu a fost sigur de răspunsul pe care să-l dea tovarășului său, dar în același timp era dornic să afle ce a vrut să spună Djamuga. Se spune că a cerut părerea soției sale care l-ar fi lămurit în felul următor: „Djamuga și-a pierdut interesul și este nemulțumit să se afle în preajma ta".

Vorbele lui Djamuga sunt relatate în „Istoria secretă a mongolilor", unde există mai multe interpretări; adevăratul înțeles al acestor vorbe nu ne este cunoscut. Temugin a luat de bună explicația soției sale și a decis să părăsească tabăra în secret împreună cu familia sa. În zori, Temugin s-a uitat în urmă și a observat mai multe triburi mongole care îl abandonaseră pe Djamuga și îl urmau.

O altă versiune susține că Djamuga i-ar fi propus ca el să ia caii și să caute adăpost în apropiere de munți, în timp ce Temugin ar fi trebuit să ia turmele de oi și capre, mai puțin importante în viața mongolilor și să-și așeze tabăra aproape de râu (sugerând astfel că el este un crescător de cai cu prestigiu, iar Temugin doar un biet păstor).

▲ O rasă de cal tipic mongolă. Calul nu reprezintă numai un mijloc de transport pentru mongoli, ci și o armă în care își încredințează viețile. Deși calul este relativ scund este extrem de iute și robust.

Mongolii agreează întrecerile cu cai, deși nu se întrec din considerente sportive. De fapt, imită luptele călare ale strămoșilor. În timpul acestor întreceri cu cai, mongolii, care de altfel sunt un popor blajin, demonstrează că sunt descendenții vitejilor războinici mongoli.

Înfrângerea tătarilor

O bătălie pierdută

TRIBURILE DIN STEPELE MONGOLE utilizau mai multe cuvinte pentru a indica diferite titulaturi ale căpeteniilor lor. Spre exemplu, cuvântul han (sau Khan), desemnează căpetenia unui trib mongol. În perioada copilăriei lui Temugin, doar câțiva șefi de trib purtau titlul de han. Printre aceștia se numărau Ong Han, căpetenia keraiților și Tayang Han, căpetenia naimanilor.

După despărțirea de Djamuga, numeroase clanuri mongole au părăsit tabăra rivală a taigiuților și s-au alăturat taberei lui Temugin. În acele momente își crease o faimă de războinic viteaz, învingător al puternicului trib al merkiților. Unele triburi mongole considerau că Temugin era îndreptățit să revendice titlul de han (care însemna stăpânitor). În cele din urmă, în urma Kurultai-ului (Sfatului) ținut de căpeteniile mongole kiyat, Temugin a fost ales han al tuturor triburilor mongole, primind supranumele de Ginghiz Han, care în limba mongolă se traduce prin „hanul puternic", apropiat cuvântului pentru lup – „chino", iar în limba chineză înseamnă „fiul cerului". Această primă întronare s-a petrecut în anul 1189. Totuși, Imperiul Mongol avea să se constituie ceva mai târziu.

În stepele mongole, existau încă numeroase triburi mai puternice decât tribul mongol, precum keraiții creștini nestorieni, conduși de Ong Han, unul din aliații lui Temugin, naimanii, tătarii sau merkiții. Ultimii, în ciuda faptului că Temugin reușise să-i înfrângă o dată, unelteau să-și recapete autoritatea pierdută. În plus, în afara hotarelor stepelor mongole, mai multe imperii și regate puternice își disputau supremația. Printre formațiunile statale care înconjurau triburile mongole se numărau: Imperiul Chinez creat sub dinastia Kin, regatul tibetan Si Hia și Hanatul Kara-Kitai. Campaniile de cucerire ale lui Ginghiz erau abia la început.

Ironia sorții, primul inamic serios al lui Ginghiz a fost Djamuga. Războiul dintre ei s-a declanșat în urma unui incident mărunt. Fratele lui Djamuga ar fi încercat să fure o herghelie de cai de la Temugin. A fost urmărit și ucis de oamenii acestuia, moartea lui determinându-l pe Djamuga să pornească împotriva prietenului său și să-l alunge spre valea fluviului Onon. Bătălia purtată s-a numit „Dalan Baljut", însemnând 13 în limba chineză, denumire care derivă din formația defensivă a lui Ginghiz Han care și-a aranjat oastea pe 13 rânduri circulare în fața armatei lui Djamuga.

Printre numeroasele încleștări care l-au avut ca protagonist pe Ginghiz Han, aceasta este prima bătălie confirmată de izvoarele istorice. Potrivit unei povestiri macabre, după luptă, Djamuga ar fi poruncit fierberea de vii a 70 de nobili prizonieri din anturajul lui Temugin. Prin urmare se pare că Ginghiz pierduse această confruntare. Cu toate acestea, mișcarea de rezistență inițiată de Ginghiz împotriva taigiuților – cel mai important dintre triburile mongole și care constituia nucleul armatei lui Djamuga – i-a oferit acestuia o mare popularitate printre celelalte triburi care erau sătule de tacticile vicioase ale taigiuților. În timpul războiului cu Djamuga, Ginghiz a obținut o mare influență.

În acele vremuri, mongolii, în lipsa unui conducător puternic care să exercite autoritatea absolută și să reușească unificarea triburilor, rămăseseră în urma altor populații vecine care își întemeiaseră state durabile. Ghinghiz a înlocuit cu legi și instituții, obiceiurile pe care triburile nomade le păstrau încă din timpurile străvechi. A transformat taberele nomade

▲ O pictură a unui războinic mongol realizată de un artist chinez din timpul dinastiei Ming. Armura ușoară a războinicului îi permitea o mare mobilitate; arma sa cheie era arcul cu săgeți. Atacurile lor fulgerătoare se bazau pe îndemânarea fără pereche cu care trăgeau cu arcul în timp ce călăreau.

Beijing, atunci cunoscut ca Zhongdu - Pekin, a fost capitala imperiului dinastiei Kin, dinastie instaurată de un trib nomad care s-a sedentarizat atunci când a pătruns în China. Aceștia au suferit constant de pe urma invaziilor tătare, o populație nomadă localizată în nordul imperiului Kin.

▲ Pentru mongoli, harnașamentul calului era la fel de vital ca și calul însuși. Ginghiz, care nu arăta un interes deosebit pentru avuții, era pasionat în schimb de harnașamentul cailor, prin urmare a poruncit meșteșugarilor să-i făurească o șa din aur masiv.

▲ Rămășițele fortificațiilor ridicate de supușii dinastiei Kin pentru a preveni atacurile din partea triburilor nomade. Imperiul dinastiei Kin - care a fost fondat prin unificarea mai multor triburi nomade ce au invadat China - era amenințat de raidurile triburilor tătare și mongole.

în formațiuni de luptă și și-a impus autoritatea asupra fiecărui trib mongol în parte fără să afecteze organizarea acestora. Un bun exemplu se poate observa în bătălia supranumită „Dalan Baljut".

Ginghiz a devenit rapid singurul conducător al stepelor mongole, folosindu-se în armată și administrație de organizarea atipică nomadă.

Avangarda lui Ong Han

Dinastia Kin stăpânea peste ceea ce este azi China de Nord, un ținut dominat de tribul jurchen, trib nomad provenit din estul Eurasiei. Aceștia se temeau de triburile tătare care sălășluiau în nord-estul teritoriului lor. Dinastia Kin a decis să se folosească de influența crescută a triburilor mongole, propunând lui Ong Han, căpetenia keraiților, declanșarea unui război împotriva tătarilor.

În mod previzibil, propunerea l-a mulțumit pe Ginghiz, care era în acel timp un vasal al lui Ong Han. Până la urmă, tătarii fuseseră cei care îl uciseseră pe tatăl său, Iesughei și cauzaseră suferințe mari familiei sale. Având sprijinul lui Ong Han, aceasta era cea mai bună oportunitate pentru Ginghiz de a-i înfrânge pe tătari. Mai mult sau mai puțin, putea conta pe ajutorul oștilor dinastiei Kin. În anul 1196, Ginghiz Han a pornit cu toate oștile împotriva tătarilor.

Pe deasupra, Ginghiz a grupat numeroase triburi din stepele mongole ca o avangardă a oștilor lui Ong Han. Djamuga, care jurase să se răzbune pe Ginghiz a organizat o coaliție de triburi, încercând să împresoare armatele lui Ginghiz și Ong Han. Din 1201, această coaliție a fost învinsă în repetate rânduri de oștile lui Ginghiz Han. La sfârșitul anului următor, Ginghiz Han a reușit să distrugă complet hoardele tătare. Ong Han și vasalul său, Ginghiz Han au reușit să-și impună autoritatea asupra tot mai multor triburi mongole. În acea perioadă, Ong Han a început să-l privească cu suspiciune pe aliatul său, bănuindu-l că vrea să-l detroneze.

▼ Prizonieri de război, capturați de războinicii mongoli reprezentați în miniaturile din cartea lui Rashid „Jami al-tawarikh". Nu toți prizonierii erau executați. Unii care aveau îndemânare de meșteșugari erau cruțați, alții care se remarcau prin talente deosebite erau numiți dregători la curtea lui Ginghiz Han.

CĂLĂTORII ÎN TIMP

IERARHIE MILITARĂ

Pentru că Iesughei murise când Ginghiz era încă un copil, acesta nu a crescut sub îndrumarea oamenilor de încredere ai tatălui său. Încă de timpuriu, în perioada supunerii triburilor mongole, dregătorii care l-au servit pe Ginghiz Han erau tineri războinici –nokud – ce se alăturaseră oștii sale. Sfetnicii săi apropiați, purtând titlurile de dorben kulu'ud și dorben noyas proveneau din rândurile armatei sale.

Triburile nomade propovăduiau sistemul „meritocrației" care stabilea ierarhia socială a individului după talent și abilități personale dovedite, în comparație cu triburile sedentare care puneau în prim planul societății obârșia nobilă și înrudirea. Ginghiz Han credea că legăturile personale chiar și cu oameni fără obârșie aleasă erau mai importante decât originea nobilă. Această credință se formase datorită experiențelor triste prin care trecuse cu familia sa, trădată de nobilii din jur.

În timp ce Imperiul Mongol își extindea fruntariile, se părea că era din ce în ce mai greu să se bizuiască numai pe triburile mongole. Ginghiz Han a promovat în dregătorii oameni merituoși proveniți atât din rândul mongolilor cât și al populațiilor supuse. Aceasta nu se datora din cauza lipsei dregătorilor capabili de origine mongolă. Hanul era conștient că pentru a stăpâni peste un imperiu cu tradiții culturale și etnice eterogene, avea nevoie să recruteze oameni cu origini diverse.

În timpul invaziilor asupra unor triburi și populații, numeroși oameni capabili de pe întinderea teritoriilor cucerite, precum chinezi, tanguți sau kitai au fost numiți în cadrul aparatului imperial administrativ. Acești oameni au jucat un rol important în extinderea autorității lui Ginghiz Han, punând bazele expansiunii Imperiului Mongol.

Apropiații lui Ginghiz Han

Anul desemnării	Nume	Dregătorie	Tribul de origine
Înainte de 1180	Borocul căpetenie mil.	(Dorben Kulu'ud)	Hudșin*
Înainte de 1180	Chilaun căpetenie mil.	(Dorben Kulu'ud)	Suldus*
Înainte de 1180	Bogorciu căpetenie mil.	(Dorben Kulu'ud)	Arlat*
1189	Cubilai căpetenie mil. Subotai căpetenie mil.	(Dorben Noyas) (Dorben Noyas)	Barlas * Uriangcai*
1190	Ciormagun căpetenie mil.	Tangut	
1195	Cubilai căpetenie mil. Djelme căpetenie mil.	(Dorben Noyas) (Dorben Noyas)	Barlas * Uriangcai *
1196	Ie-liu Cin-lu-ku sol	Kitan	
1201	Djebe căpetenie mil.	(Dorben Noyas)	Besud *
1204	Tatatonga cărturar	Uigur	
1215	Ie-liu.Ciu-țai înțelept	ghicitor Kitan	
1220	Cian Ciuen călugăr	taoist Chinez	
1221	Ialavaci vistiernic	Turkmen	

* fiecare dregător „Dorben Kulu'ud" și „Dorben Noyas" provenea din clanuri și triburi mărunte care aparţineau marelui trib al mongolilor.

Stăpânul absolut al stepelor mongole

Cele 500 de soții și concubine

PÂNĂ ÎN ZORII SECOLULUI AL XIII-LEA, puternica armată strânsă sub conducerea lui Ong Han și Ginghiz Han a supus și jumătatea răsăriteană a Mongoliei. În acest moment cei doi hani au decis să-și împartă sfera de dominație astfel: părțile dinspre răsărit ale stepelor mongole urmau să se afle sub autoritatea lui Ginghiz, iar partea apuseană trecea sub autoritatea lui Ong Han. În 1202, Ginghiz Han a curățit ultimele rămășițe ale hoardelor tătare și și-a impus controlul asupra regiunii. Avea peste 40 de ani când și-a luat a treia soție, Iesujen și pe cea de-a patra, Iesui. Acestea două erau surori și aparțineau tribului tătarilor, pe care Ginghiz reușise să-l înfrângă de curând. Se spune că avea peste 500 de soții și concubine, inclusiv prima sa soție oficială, Bordu. Cele mai multe dintre acestea proveneau din triburile cucerite de mongoli. Mongolii împărțeau femeile robite în patru corturi, unde acestea își petreceau tot restul vieții. Cele patru corturi enorme erau situate în jurul cortului lui Ginghiz. Vederea acestor construcții, trebuie să fi fost un spectacol extraordinar!

Ajungând cea mai puternică căpetenie din stepele mongole, Ginghiz și-a exprimat dorința ca Djoci, cel mai vârstnic dintre fiii săi, să o ia de soție pe fiica lui Ong Han. În plus, se gândea să dea de soție pe fiica sa unuia dintre nepoții lui Ong Han, pentru a reuși să strângă legăturile dinastice dintre cele două familii. Ong Han a refuzat acest aranjament, deoarece Sengum, unul din feciorii săi s-a opus ideii de a se înrudi cu familia lui Ginghiz Han. Sengum era invidios pe Ginghiz Han, care era unul din favoriții tatălui său. Djamuga, eternul inamic, nu a ratat oportunitatea de a profita de acest incident ce arunca o umbră în relația aproape de nezdruncinat dintre Ong Han și Ginghiz Han.

Inevitabila confruntare

Evitându-l pe Ong Han, Djamuga s-a dus la Sengum cu scopul de a unelti împotriva lui Ginghiz și i-a spus: „Ginghiz complotează pe ascuns cu dușmanii tăi, naimanii. Acum este momentul să fie înfrânt. Îți voi da tot sprijinul meu." Împreună cu Djamuga, Sengum s-a dus înaintea tatălui său și i-a cerut să trimită oștile împotriva aliatului său. Ong Han credea în loialitatea lui Ginghiz, dar sub influența vorbelor otrăvite ale fiului său, a luat decizia să participe la complotul urzit.

Ginghiz a rămas împietrit în momentul în care a fost sigur de trădarea prietenului său, fiind auzit spunând: „Nu pot da crezare că Ong Han, cel care m-a sprijinit încă din vremea pierderii părintelui meu și m-a tratat ca pe propriul său copil m-a trădat astfel...". Ginghiz putea reprima cu ușurință o asemenea revoltă, dar în schimb a ales calea diplomației. A trimis la Ong Han un sol, făcând apel la judecata sa și implorându-l să aleagă calea pașnică. Ong Han era gata să dea curs rugăminților vechiului său aliat, dar Sengum și Djamuga au declanșat un atac neașteptat asupra ariergărzii oștii lui Ginghiz. În atare condiții, nu mai era cale de întoarcere. Situația s-a înrăutățit din ce în ce mai mult.

Pentru a complica și mai mult ițele prin care Djamuga reușise să-l manipuleze pe Ong Han ca să se întoarcă împotriva aliatului său, în secret l-a informat pe Ginghiz asupra mișcărilor armatei lui Ong Han. Djamuga i-a sfidat atât pe Ong Han pe care-l considera un bătrân neputincios, cât și pe Sengum pe care îl considera cam nătâng, continuând-și planurile perfide.

În anul 1203, Ginghiz i-a înfrânt în cele din urmă pe Ong Han și fiul său, distrugând puterea keraiților, cel mai influent trib al stepelor mongole. Anul următor, a cucerit teritoriile naimane,

▲ O pictură rară înfățișând o familie imperială mongolă. Sistemul poligamiei era întâlnit la nivelul claselor înalte ale societății mongole. Se spune că Ginghiz avea peste 500 de soții și concubine, inclusiv prima sa soție oficială, Bordu.

DIN CULISE

NAŞTEREA ALFABETULUI MONGOL

Într-o zi a anului 1204, în timpul expediţiei împotriva naimanilor, Ginghiz a capturat un om care ascundea un obiect neobişnuit în buzunar. Era pecetea regală, confecţionată din aur, a regelui naiman. Când Ginghiz Han l-a întrebat la ce foloseşte, omul a explicat: „Ori de câte ori stăpânul meu vrea să strângă bani sau grâne de la supuşii săi, dă poruncă unui slujitor şi ordinul lui este marcat cu această pecete pentru a dovedi că este o poruncă regală". Ginghiz a sesizat importanţa sistemului şi l-a rugat pe prizonier să-i spună mai multe în legătură cu pecetea. Pentru Ginghiz a devenit clar că folosirea pecetei şi a mesajelor va fi esenţială pentru administrarea imperiului. În mod special, corespondenţa era vitală pentru dezvoltarea comerţului cu vite, de care aveau nevoie mongolii. Ginghiz i-a poruncit fără întârziere prizonierului să realizeze o pecete şi un alfabet mongol folosindu-se de scrierea uigură.

În acea vreme s-a născut alfabetul mongol. Acel om era Tatatonga. Un om care se va remarca prin realizări mărețe, neegalate de niciun viteaz războinic.

▸ Plăcuță de ceramică din perioada dinastiei Yuan. Era dată de autorități negustorilor și folosită ca un fel de permis de liberă trecere.

localizate în vestul Mongoliei și i-a supus pentru totdeauna pe merkiții din nord. A reușit în sfârșit să-l captureze și pe inamicul său Djamuga. Nu a simțit nicio remușcare atunci când a poruncit execuția lui Djamuga, cel care fusese odată fratele său de sânge.

Ginghiz reușise în cele din urmă să unifice sub sceptrul său toate populațiile din vastele stepe mongole. În ciuda acestei realizări, Ginghiz era preocupat să-și consolideze puterea. Descotorosindu-se de fratele său de sânge era forțat de acum încolo să continue de unul singur. Curând avea să pornească în cucerirea întinderilor nesfârșite de dincolo de stepele mongole.

▾ Una dintre iurtele lui Ginghiz. Chiar și un împărat trăia într-o locuință mobilă, dar care era foarte diferită de o casă obișnuită. Casa imperială mobilă era deplasată cu ajutorul a numeroase vite de povară.

Contactul cu populațiile sedentare

De la trib la stat

ÎN ANUL 1206, Ginghiz a fost ales pentru a doua oară han al tuturor hanilor sau mare han, de către Kurultai-ul tuturor triburilor mongole și al celor nemongole supuse. În acea perioadă a luat naștere oficial Imperiul Mongol.

Ginghiz Han a impus în guvernarea imperiului său, sistemul nomad tradițional. „Sistemul numeric zecimal" și kesig-ul erau exemple în acest sens. „Sistemul numeric zecimal" era un sistem social, care se aplica unui număr de familii/gospodării. „O unitate" era formată dintr-o mie de gospodării/familii. Această unitate era împărțită în zece grupuri, iar fiecare grup consta dintr-o sută de gospodării/familii. Ginghiz a dispus ca fiecare grup format dintr-o sută de familii să fie împărțit în zece unități a câte zece familii/gospodării. Fiecare unitate, de la cele mai mici, la cele mai numeroase, dispunea de propria căpetenie.

„Sistemul numeric zecimal" a fost utilizat de asemenea în cadrul armatei Imperiului Mongol. În acea vreme, acest sistem care împărțea triburile nomade se diferenția de sistemele sociale ale populațiilor sedentare.

La origini, în organizarea socială mongolă, kesig-ul slujea ca șef de trib. Ginghiz Han a folosit acest rang și în alte scopuri decât cel obișnuit. A poruncit tuturor triburilor supuse să desemneze oameni merituoși care să slujească în rangul de „kesig", iar apoi și-a organizat garda personală din rândurile acestora. Gărzile sale se aflau sub comanda sa directă și astfel s-a creat o legătură strânsă între han și străjerii săi. Pentru cimentarea legăturilor slab dezvoltate dintre triburi, dar și pentru organizarea acestora, sistemul kesig-ului s-a dovedit a fi extrem de eficient.

Invazii și distrugeri

Ginghiz Han, care fusese proclamat mare han, a trecut la anihilarea tuturor cetelor de războinici naimani care mai rătăceau prin stepele mongole. Kuciluc, căpetenia naimanilor, a reușit să scape și a fugit către Hanatul Kara-Kitai. În acele momente, Imperiul Mongol se învecina la est cu imperiul dinastiei Kin, la sud cu regatul Sia Hia, iar la vest cu ținuturile uigurilor și Hanatul Kara-Kitai.

Dintre aceste state, regatul Sia Hia a devenit prima victimă a expansiunii statului mongol. În anul 1209, ca urmare a trei campanii consecutive, regatul Sia Hia s-a predat și a fost încorporat în Imperiul Mongol. În același an, uigurii, care erau vasalii Hanatului Kara-Kitai, au trădat și s-au alăturat Imperiului Mongol. Apoi, Ginghiz Han și-a îndreptat atenția către popoarele din est. În părțile răsăritene, imperiul dinastiei Kin stăpânea nordul Chinei.

Dinastia Kin fusese fondată de tribul nomad jurchen. Cu timpul, când triburile jurchen s-au deplasat spre ținutul Pinyin din nord, a devenit o formațiune statală bogată. Aproape cinci ani,

▲ Invadarea teritoriilor dinastiei Kin ilustrată în lucrarea, „Jami al Tawarikh" a lui Rashid el-Din. Armata mongolă condusă de Ginghiz a întreprins raiduri și pustiiri pentru a jefui bogatele recolte ale localnicilor.

Omul-cheie

DJEBE – UN BRAV RĂZBOINIC ȘI UN ADVERSAR PERICULOS

Djebe, care provenea din tribul besud, s-a alăturat oastei taigiuților, fiind desemnat căpetenie a arcașilor. A purtat mai multe lupte împotriva mongolilor, în perioada în care Ginghiz Han ducea campanii de supunere a triburilor din stepa mongolă.

Odată, în timpul unei bătălii, Djebe l-a țintit pe Ginghiz, dar săgeata a luat o traiectorie ciudată și a atins calul pe care îl călărea hanul, fără să-l rănească pe acesta. Armata mongolă a învins și Djebe a fost luat prizonier.

În ciuda situației disperate în care se afla, Djebe a avut curajul să recunoască că el este acela care încercase să-l ucidă pe marele han. Ginghiz a fost impresionat de curajul și onestitatea lui Djebe și i-a propus să intre în oastea sa cu rangul de general. Din acel moment a întreprins multe fapte mărețe atât ca arcaș iscusit cât și ca general. Cea mai mare ispravă a sa a fost campania din perioada incipientă a Marii Invazii Mongole, dusă împotriva cnezatelor rusești și a hanatului bulgar de pe Volga. Armatele mongole comandate de Djebe au invadat teritoriile dinspre răsărit ale Mării Caspice până pe coastele nordice ale Mării Negre, distrugând forțele aliate ale rușilor, cumanilor și românilor. Trimful lui Djebe a fost printre cele mai notabile reușite militare ale generalilor marelui han. Djebe a murit pe drum la întoarcerea din campanie, nereușind să fie încununat cu laurii victoriei și răsplătit pentru meritele sale militare. A fost un războinic viteaz care și-a petrecut toată viața pe câmpul de luptă.

Ginghiz Han prețuia la un om, onestitatea și caracterul demn de încredere, chiar dacă acel om încercase la un moment dat să-l ucidă. De altfel, nu suporta defăimarea celor apropiați lui.

▼ Statuia unui războinic mongol.

Începând cu anul 1211, oștile mongole au pustiit teritoriile imperiului chinez. Ginghiz Han, care se confruntase până atunci cu națiuni nomade, avea acum de-a face cu un stat organizat, având o agricultură dezvoltată, dar ale cărui structuri nu-i trezeau niciun interes. Ginghiz a întreprins nenumărate raiduri și expediții de jaf asupra teritoriilor dinastiei Kin. În final, a reușit să ocupe cetatea Zhongdu-Pekin (azi, Beijing), capitala Imperiului Kin. Împăratul a abandonat orașul Zhongdu și s-a salvat prin sudul văii fluviului Galben. În cele din urmă, stăpânirea dinastiei Kin s-a redus asupra unui mic teritoriu din părțile sudice. Ca urmare, Imperiul Mongol a reușit să cucerească o regiune uriașă cuprinsă din nordul Chinei, în ținutul Pinyin.

Oamenii iscusiți – o adevărată comoară

În timpul invadării teritoriilor dinastiei Kin, Ginghiz a jefuit numeroase avuții. A obținut și lucruri mult mai importante decât comorile și anume oameni iscusiți și înțelepți, precum dregătorii imperiali foarte capabili ai dinastiei cucerite. Ca și restul clasei aristocratice mongole, Ginghiz nu se confruntase decât cu modul de viață nomad, neavând capacitatea de a guverna teritoriile ocupate ale dinastiei Kin.

Priveau cu aroganță la țăranii chinezi pe care-i considerau lipsiți de pricepere și nefolositori. Aceștia nu știau să călărească și nu erau în stare să mânuiască o armă. Singura lor îndeletnicire era cultivarea pământului. Atât Ginghiz cât și nobilii din jurul său considerau că țăranii chinezi nu erau în stare să creeze o bunăstare mai mare decât nomazii mongoli. Dregătorii și funcționarii administrației Kin au început să le dezvăluie cuceritorilor veniți din străfundurile stepelor mongole, avantajele unei societăți sedentare. Mai mulți cărturari și dregători s-au străduit să-i învețe pe conducătorii mongoli, ce înseamnă un sistem de guvernare eficient susținut de dări și taxe impuse supușilor, element fundamental în administrarea unui stat.

Ie-liu Ciu-țai a fost unul dintre acești dregători. Se pare că era mai degrabă un ghicitor în stele decât un dregător. Ginghiz Han l-a desemnat prooroc al oștilor sale. Armata sa trebuia să se bazeze pe previziunile sale înainte de a porni în expediția către apus, care avea ca scop cucerirea ultimelor teritorii ale dinastiei Kin. În timpul domniei lui Ogodai, cel de-al treilea fiu al lui Ginghiz Han, Ie-liu Ciu-țai s-a remarcat prin abilitățile sale de mare dregător imperial.

Marele Zid Chinezesc reprezintă dovada temerii profunde pe care Imperiul Chinez o manifesta față de triburile nomade. Imperiul Mongol a străpuns acest zid în momentul în care a declanșat atacul asupra imperiului dinastiei Kin. Astfel, această măreață realizare inginerească s-a dovedit a fi nefolositoare în prevenirea invaziei statului chinez.

Expedițiile apusene

Implicarea în activități comerciale

CREȘTEREA VITELOR constituia principala îndeletnicire în Imperiul Mongol. Negoțul începuse să înflorească. Mongolii erau în situația de a profita de poziția geografică strategică: se aflau la întretăierea drumurilor comerciale care legau Răsăritul de Apus. În timp ce nu acorda nicio importanță agriculturii, hanul tătar înțelegea importanța negoțului. În plus, era preocupat de stagnarea activităților comerciale în perioadele campaniilor sale de cucerire.

La acea vreme, Kuciluc, căpetenie a naimanilor, care se refugiase în Hanatul Kara-Kitai, a reușit să închege o alianță care să declanșeze revolta împotriva mongolilor. Ginghiz Han a văzut în această rebeliune, iminența distrugerii negoțului dintre Răsărit și Apus. În anul 1218, armatele mongole au avansat spre vest, unde l-au înfrânt pe Kuciluc. Ca urmare a acestor încleștări, mongolii au pus stăpânire pe Hanatul Kara-Kitai și au securizat rutele comerciale care făceau legătura din lumea orientală și cea apuseană. În acea perioadă, în părțile de est ale coastelor Mării Caspice, la vest de Hanatul Kara-Kitai se înfiripase un stat islamic – Imperiul Horesmian.

În anul 1219, Ginghiz Han a trimis în Horesm o caravană comercială formată din 450 de negustori. În împrejurimile cetății Otrar, pe teritoriul Imperiului Horesmian, toți negustorii au fost măcelăriți.

Distrugerea caravanei a fost poruncită de către Inalcik, guvernatorul orașului Otrar. Inalcik i-a jefuit pe negustori de comori, apoi l-a informat Ala ed-Din Mahomed, șahul Horesmului că unii dintre negustorii trimiși erau de fapt iscoade. Inalcik s-a folosit de acest șiretlic pentru a acoperi faptul că își însușise avuțiile caravanei.

Acest incident a aprins scânteia izbucnirii unui război între Imperiul Mongol și Imperiul Horesmian. Confruntările au durat mai bine de cinci ani și au cuprins Asia Centrală până pe coastele Mării Negre. Războiul a devenit cunoscut ca „Invazia mongolă asupra Asiei Centrale".

Uriașa armată mongolă, constând în peste 200.000 de războinici a cucerit Buhara, capitala Horesmului și înfloritorul oraș Samarkand. Războinicii mongoli s-au năpustit asupra cetăților și au semănat teroarea. Inalcik, cel care provocase masacrul membrilor caravanei, a fost prins și executat înfiorător în prezența marelui han, turnându-i-se argint topit în ochi și urechi.

Ala ed-Din Mahomed a reușit să scape cu fuga, dar în cele din urmă a murit pe o insulă îndepărtată din Marea Caspică. Jelal ed-Din Manguberdi, fiul lui Mahomed a fugit spre India și a reușit să reziste în fața armatelor mongole. Totuși, era imposibil să stăvilești înaintarea armatelor mongole. Se știe că inva-

▲ Inscripția lui Yesüngge. Se pare că rândurile care apar în inscripție sunt considerate cea mai veche scriere cu alfabet mongol. În anul 1241, a fost ridicată o coloană care amintea izbânda lui Yesüngge într-o întrecere cu arcul, ce fusese ținută în onoarea întoarcerii triumfale din campaniile militare apusene.

Ruinele unei cetăți distrusă de războinicii mongoli se văd încă astăzi în orașul Heart, din vestul Afganistanului. Ginghiz a pornit mai departe din Afganistan spre fluviul Indus cu intenția de a-l urmări pe Jelal ed-Din.

◄ Samarkand, important oraș comercial al Imperiului Horesmian a fost redus la ruine după atacul armatelor mongole. Orașul Samarkand de azi a fost refăcut în apropiere de vechea cetate distrusă. Aruncând o privire asupra orașului, cu moscheele sale splendide, nu vom observa nicio cicatrice care să ateste distrugerile provocate de mongoli.

▲ Ginghiz veghează interiorul moscheii. În timpul asediului asupra Buharei, capitala Horesmului, i-a convins pe locuitorii orașului să se predea spunându-le: „sunt pedeapsa divină trimisă din ceruri împotriva voastră".

darea Imperiului Horesmian a constituit doar una dintre paginile înfiorătoare scrise în istorie de hoardele mongole. Ostașii inamici erau uciși fără milă, femeile și copiii erau înrobiți, iar meșteșugarii erau trimiși în Mongolia. Datorită distrugerilor provocate sistemelor de irigații, pășunile și ogoarele căzuseră în ruină. Se spune că nimicirile cauzate de război au lăsat câmpurile din zonă complet aride.

Visul stăpânirii lumii

După cucerirea Imperiului Horesmian, Ginghiz Han a început să fie din ce în ce mai încredințat că este sortit să cucerească întreaga lume. Unii istorici afirmă că „Invazia Mogolă asupra Asiei Centrale" nu s-a datorat numai răzbunării pentru masacrarea caravanei mongole, ci a constituit o parte a visului marelui han de a stăpâni lumea. Ca dovadă, Ginghiz a înaintat mult mai adânc în apus, după cucerirea Horesmului. Armatele mongole, comandate de marile căpetenii Djebe și Subotai au avansat de-a lungul coastelor apusene ale Mării Caspice, unde stăpâneau triburile cumanilor (câpciacilor); și nu s-au oprit până nu au invadat toate ținuturile acestora.

În schimb, hanul Koten, legendara căpetenie a cumanilor a solicitat sprijinul Rusiei Kievene. Ca urmare a acestor evenimente, hoardele mongole s-au ciocnit cu oștile cnezilor kieveni și ale cumanilor. Câmpul de luptă se găsea la aproape 5.000 de kilometri depărtare de teritoriile mongole. În ciuda faptului că războinicii mongoli se aflau la o distanță uriașă de fruntariile Imperiului Mongol, mobilitatea și puterea lor distructivă nu a avut de suferit.

În anul 1223, oștile mongole comandate de Djebe și Subotai au ajuns în preajma fluviului Kalka, pe coastele nordice ale Mării Negre. În acele locuri au zdrobit armatele aliate ale cumanilor, rușilor și românilor, ale căror efective erau puțin mai numeroase decât ale mongolilor. După ce au întreprins raiduri asupra coastelor apusene ale Mării Caspice, mongolii s-au retras, întorcându-se pe teritoriul vechiului Imperiu Horesmian, pe care îl ocupaseră în întregime în anul 1224. După o lungă absență, în 1225, Ginghiz Han se întoarce în stepele mongole. Împlinise vârsta de 60 de ani.

Imperiul Mongol devenise cel mai întins imperiu din toate timpurile. Teritoriul său se întindea de la Marea Japoniei până la Marea Caspică.

▼ Masacru înfăptuit de războinicii mongoli ilustrat în cartea „Jami al Tawarikh" a lui Rashid. Se spune că expediția oștilor mongole în Apus a fost marcată de cruzimi inimaginabile și atrocități – nu se știe dacă aceste fapte sunt pure legende sau sunt realități istorice.

CLIPE PERSONALE

HANUL CE VISA „TINEREȚEA VEŞNICĂ"

Împăratul Qin Shi Huang din dinastia Qin, unul din cei mai mari împărați chinezi, dorea să descopere elixirul vieții veşnice. Ginghiz Han era străbătut de aceeaşi dorință arzătoare.

În 1222, în timp ce se afla la Samarkand după o expediție de cucerire, Ginghiz Han l-a invitat în cortul său pe Cian Ciuen, un renumit călugăr taoist, aparținând şcolii Quanzhen (Primăvara eternă). Quanzen era o şcoală a filosofiei taoiste chineze. Taoismul este o filosofie religioasă care propovăduieşte printre altele, „tinerețea veşnică şi nemurirea". Ginghiz, care deja era la o vârstă înaintată, i-a scris lui Cian Ciuen, întrebându-l dacă poate obține elixirul vieții. După ce a citit rândurile hanului, filosoful chinez a pornit în călătorie spre Samarkand şi după un drum obositor de-a lungul unui teritoriu aspru a poposit în acest oraş. Răspunsul lui Cian Ciuen a fost următorul: „mijloace ca să-ți apere viața sunt, dar leac pentru nemurire nu". Curentul Quanzhen, căruia îi aparținea Cian Ciuen era o şcoală taoistă care propunea crearea unei „religii speculative", opusă superstițiilor şi magiei. Impresionat de răspunsul sincer şi limpede al lui Cian Ciuen, hanul i-a oferit acestuia o demnitate înaltă.

Sfârșitul unei călătorii mărețe

Urmaşi demni de conducătorul lor

GINGHIZ HAN, întemeietorul celui mai vast imperiu, care se întindea pe o suprafață de 7.000 de km de la Est la Vest, ajunsese la o vârstă la care începuse să se gândească la viitorul stăpânirii sale, prin urmare la cei care îi vor succeda. Ginghiz procedase deja la împărțirea imperiului în mai multe teritorii, pe care le dăduse în stăpânirea fiilor săi. Primii săi fii, Djoci, Djagatai și Ogodai, controlau Asia Centrală, iar ceilalți fii, Kasar, Temüge și Qaciun domneau peste China. Împărțirea realizată de Ginghiz avea să stea la baza divizării Imperiului Mongol. Pentru a evita disputele în rândul membrilor familiei sale, Ginghiz a luat decizia de a crea un sistem de conducere divizat.

Ginghiz a avut numeroși urmași. Deși fiul său, Djoci a sfârșit în timpul campaniei apusene, hanul mai avea destui fii care se dovediseră destoinici. Al treilea fiu, Ogodai, era un bărbat iscusit care se bucura de un mare respect în rândul supușilor. Fusese desemnat drept succesorul legitim al lui Ginghiz Han, după moartea acestuia. Referitor la prima sa soție, Bordu, nu există prea multe izvoare scrise, dar nici nu există dovezi asupra ultimilor ei ani sau asupra morții sale.

Ginghiz a avut parte de curteni, dregători și comandanți militari foarte capabili. Pe lângă generali destoinici s-a bucurat de prezența și povețele unor mari înțelepți precum Ie-liu Ciu-țai și Cian Ciuen care i-au sprijinit măsurile și acțiunile. În mod obișnuit, un imperiu clădit pe tradiție nomadă se destramă rapid după moartea celui care l-a fondat. Imperiul Mongol a reușit să-și mențină autoritatea după dispariția marelui han datorită destoiniciei și loialității acestor dregători. Ginghiz a impus în demnitățile cele mai importante oameni eficienți aleși după abilitățile și talentul lor personal. Mai târziu, acești învățați și sfetnici vor aduce o contribuție mare în special în teritoriile chineze, unde cultura sedentară și bazele statale erau bine dezvoltate.

Ultima bătălie

După întoarcerea din marea campanie apuseană, ambițiile sale de cucerire nu s-au domolit, în ciuda vârstei înaintate. În anul 1226, Ginghiz Han a plănuit să înceapă din nou o expediție de cucerire. De această dată și-a îndreptat ochii spre regatul Sia Hia din China, care stăpânea ținuturile din sudul deșertului Gobi. După cucerirea întregii Mongolii, acest regat fusese primul care căzuse pradă hoardelor mongole. Ca urmare a acestei campanii, teritoriul Sia Hia s-a aflat sub autoritatea sa, dar, treptat s-a desprins de sub suzeranitatea hanului, refuzând să participe la expedițiile de cucerire ale mongolilor. Astfel Ginghiz Han a luat decizia de a readuce sub ascultarea sa regatul vecin.

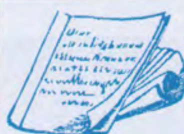
Și-a condus personal armatele în ciuda condiției fizice precare determinată de vârsta înaintată, dar trecătoarea din munți, singura cale de acces spre regatul Sia Hia s-a dovedit a fi greu de străbătut. Era o regiune muntoasă înaltă, în care înaintau cu greu. În august, 1227, în regiunea Ningxia, unde pătrunseseră armatele sale, cu doar puțin timp înainte ca Xingqing, capitala regatului Sia Hia să fie cucerită, hanul tuturor hanilor și-a dat ultima suflare. Există mai multe teorii cu privire la cauza morții hanului, dar nici până în zilele noastre adevărata cauză nu a fost pe deplin deslușită. După ce și-a dat seama că mai are puțin de trăit, Ginghiz Han și-a chemat cei trei fii mai mari și în fața

▾ Nepoții lui Ginghiz Han surprinși în paginile cronicii „Jami al-Tawarikh" de Rashid el-Din. În rândul de sus, de la dreapta este reprezentat Mongke, al patrulea împărat, Kubilai, al cincilea împărat și fondatorul dinastiei Yuan și Hulagu, întemeietorul Ilhanatului. Pentru a menține dominația imperiului, au fost nevoiți să-și împartă teritoriile de la est la vest.

▲ Nepoții lui Ginghiz Han surprinși în paginile cronicii „Jami al-Tawarikh" de Rashid el-Din. În rândul de sus, de la dreapta este reprezentat Mongke, al patrulea împărat, Kubilai, al cincilea împărat și fondatorul dinastiei Yuan și Hulagu, întemeietorul Ilhanatului. Pentru a menține dominația imperiului, au fost nevoiți să-și împartă teritoriile de la est la vest.

Versiune diferită

ÎN CĂUTAREA MORMÂNTULUI MARELUI HAN

Locul mormântului lui Ginghiz Han, care și-a sfârșit viața în expediția contra regatului Sia Hia a rămas până astăzi un mister. Legendele spun că cei care au asistat la funeraliile sale au fost uciși pentru a ascunde amplasamentul mormântului, dar aceasta nu este decât o legendă.

În ultimii ani, mai multe expediții arheologice au întreprins cercetări pentru a afla mormântul hanului, dar până acum nu au fost încununate de succes. În 1990, un cotidian japonez, Yomiuri Shinbun, împreună cu Academia Mongolă de Științe au întreprins unele cercetări. În anul 2002, profesorul John Woods de la Universitatea din Chicago, împreună cu cercetători mongoli au demarat câteva proiecte arheologice. O altă echipă japonezo-mongolă a cercetat zona Mungun-Morit, localizată la 190 de km nord-est de Ulan-Bator, în timp ce o expediție americano-mongolă a studiat zona deluroasă din apropierea graniței cu Rusia, aflată cam la 320 de km nord-est de capitala Ulan-Bator. Niciuna dintre aceste expediții nu a avut succes. Aceste încercări au trezit nemulțumiri în rândul poporului mongol, deoarece acesta crede că mormântul eroului național a fost în pericol să fie pângărit de mâinile unor străini.

În anul 2002, în China, a fost descoperit un mare monument în sud-vestul Aruzaiului din regiunea Mongoliei Interioare. Picturi reprezentând familii nobile și o înmormântare mongolă au fost găsite într-o grotă săpată în rocă. Se crede că acestea ilustrează viața și moartea lui Ginghiz Han.

▲ Aceasta este grota în care se crede că se află mormântul lui Ginghiz Han. Aruzai, Mongolia Interioară.

acestora l-a desemnat succesor al său pe Ogodai. Le-a spus de asemenea să tăinuiască moartea sa, să-l ucidă pe suveranul regatului Sia Hia și, odată ce se va preda să masacreze toată populația orașului Xingqing. Din fericire, ultima parte a testamentului său nu a fost dusă la îndeplinire.

Fără să știe de moartea marelui han, regatul Sia Hia s-a predat trei zile mai târziu. Se crede că trupul lui Ginghiz Han a fost îngropat în munții Bulhan din Mongolia, prin urmare locația mormântului său a rămas un mister până astăzi. Triburile nomade nu obișnuiau să ridice morminte impunătoare, prin urmare mormântul lui Ginghiz Han a respectat această tradiție.

Marea călătorie a lui Temugin, descendentul unui lup albastru se sfârșește aici, în timp ce Imperiul Mongol va continua să dăinuie pentru multă vreme sub urmașii săi. În ciuda împărțirii sale, a devenit o putere importantă în istoria Asiei Centrale.

▶ Un mausoleu închinat lui Ginghiz Han la Ordos în China Interioară. A fost construit după al Doilea Război Mondial. Astăzi, în Mongolia nu există un asemenea monument.

În regiunea Ningxia, oștile mongole s-au regrupat pentru a întreprinde atacul asupra cetății Xingqing, capitala regatului Sia Hia. Se crede că Ginghiz și-a pierdut viața undeva în acești munți.

Călăreții care au înspăimântat un continent întreg

Mediul natural al Mongoliei este considerat unul dintre cele mai aspre din întreaga lume. Numai un om crescut în acest climat ar fi fost capabil să întreprindă pe şaua unui cal campanii de cucerire mărețe de-a lungul şi de-a latul continentului eurasiatic. Cum a reuşit oare un mărunt trib nomad să constituie o amenințare atât de puternică?
Încercăm să desluşim secretele lui Ginghiz Han, abilitățile sale strategice şi credințele superstițioase profunde care i-au marcat personalitatea.

▲ Presupusul mormânt al lui Ginghiz Han din China. Calul mongol de azi nu este la fel de arătos ca cel reprezentat aici.

Era călăreților

LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XII-LEA, când numele lui Ginghiz Han era sinonim cu forța indestructibilă ce cuprinsese întregul continent eurasiatic, călăreții mongoli erau considerați cei mai aprigi războinici ai lumii.

Războinicii mongoli erau la origini un trib nomad ce sălășluia pe întinderile mongole. Aveau o privire ageră putând să vadă în teren deschis obiecte aflate la distanțe apreciabile. La început, comunicau doar prin viu grai, neavând un sistem de scriere, astfel încât erau capabili să vizualizeze informația necesară și să o memoreze instantaneu. Nu aveau nevoie de hărți deoarece puteau să înregistreze mental forma reliefului sau să localizeze apele, reușind să găsească drumul potrivit într-o zonă unde nu exista absolut niciun punct de reper. Rezistența lor fizică era ceva de neimaginat: își petreceau viața în condiții climatice vitrege și puteau să lupte îndelungat fără să fie afectați de vreme sau alți factori naturali. Ginghiz Han își botezase războinicii „cioc de fier".

Dar victoria în luptă nu putea fi obținută prin forța individuală. Abilitatea lui Ginghiz Han de a reuși să-i unifice sub o singură autoritate a făcut din acești nomazi cea mai puternică armată din lume.

Ginghiz și-a organizat oastea bazându-se pe sistemul zecimal, metodă folosită în mod curent în societatea nomadă. Cele mai mici unități erau formate din zece războinici strâns uniți de același destin. Urmau zece cete formate din zece războinici care adunau o sută de războinici împreună, apoi zece astfel de cete de o sută de războinici care strângeau o mie de soldați. Astfel, a reușit să organizeze mai multe unități a câte zece mii de soldați numite tümene, unite toate sub același stindard. Sistemul s-a perpetuat până în zilele noastre în armatele moderne sub forma batalionului, regimentului, diviziei și brigăzii.

În regiunea Ningxia, oștile mongole s-au regrupat pentru a întreprinde atacul asupra cetății Xingqing, capitala regatului Sia Hia. Se crede că Ginghiz și-a pierdut viața undeva în acești munți.

În cadrul acestui sistem, poruncile venite de sus în timpul bătăliei erau îndeplinite imediat până la cele mai mici unități, avertizate prin semnale cu ajutorul stindardelor și tobelor. Comandanții puteau transmite foarte repede ordinele miilor de războinici poruncind numai celor zece căpetenii care îi însoțeau îndeaproape și așa mai departe. Pe această cale ordinele erau îndeplinite fără întârziere.

Însuși Ginghiz a devenit hanul tuturor hanilor din postura de simplu șef de clan. Sistemul organizațional mongol permitea unui om destoinic să se afirme și să-și împlinească menirea. Acesta nu a fost creat peste noapte, ci a fost chibzuit și încercat îndelung în multe bătălii grele până să se ajungă la forma cea mai potrivită. Spiritul acestei organizări este ceea ce Ginghiz numea „inimă de fier".

Uimitoarea metodă de luptă

Ginghiz Han nu și-a împrăștiat niciodată forțele în mai multe locuri deodată, ci a preferat să le concentreze într-un singur loc. Cu toate că efectivul războinicilor mongoli era mai redus decât cel al dușmanilor, aceștia reușeau să găsească punctul slab al armatei inamice și atacau cu ferocitate în acel loc. Astfel, hoardele mongole reușeau să obțină întotdeauna victoria.

Strategia militară implica iscusință organizatorică, iar mobilitatea înnăscută le permitea să lupte la potențial maxim în orice condiții. Chiar și în condițiile în care hoardele lor luptau la peste 1.000 de km depărtare una de alta, erau capabile, la un singur semn, să se regrupeze în cel mai scurt timp și să se sprijine reciproc în bătăliile următoare.

▼ Războinici mongoli atacând oșteni din Horezm. Bătălia împotriva Imperiului Horezmian a durat multă vreme și a costat multe vieți.

Scena unei bătălii descrisă în „Campania împotriva Nordului". La început, cavaleria ușoară atacă inamicul și în vreme ce inamicul este bulversat din pricina atacului, cavaleria grea îi atacă cu săbii și lănci, sfârtecându-i.

Am un cioc și o inimă de fier

Forța mobilă nu însemna numai viteza cu care se deplasau și declanșau atacul, ci și vigoarea cu care luptau în medii ostile precum întinderi nesfârșite, păduri, deșerturi, râuri, mlaștini și munți reușind să-și păstreze unitatea de acțiune și să respecte poruncile căpeteniilor.

De obicei, fiecare ceată avea cai de rezervă pregătiți de luptă și în momentul în care caii pe care îi foloseau în luptă erau istoviți, îi schimbau rapid cu alții odihniți, menținându-și viteza de atac. Întotdeauna țineau pregătit un cal pentru mesager și ori de câte ori trebuia transmisă o poruncă, acesta era imediat folosit. Astfel reușeau să păstreze comunicarea dintre diferitele unități.

Adeseori, împresurau inamicul din ambele părți, executând un atac prin învăluire, din spate, de obicei din poziția din care inamicul se aștepta mai puțin. Astfel, inamicul nu reușea să găsească o cale de ieșire. Aceasta era metoda prin care un nomad își ataca prada la vânătoare. Ginghiz Han cunoscând îndemânarea lor înnăscută, a folosit-o din plin. Se părea că, într-o epocă a călăreților mongoli, numai Ginghiz Han era în stare să mobilizeze la capacitate maximă o armată de asemenea anvergură pentru a reuși să ducă un război uriaș.

Folosirea unui arsenal modern

Armatele mongole preferau să ducă o luptă în câmp deschis decât împotriva unor fortificații, de aceea căutau să-și atragă inamicul în afara zidurilor cetăților.

▲ Un puț ce se crede că a fost folosit de hoardele lui Ginghiz Han, descoperit în Mongolia Interioară, în China. Când plecau într-o campanie, armatele lui Ginghiz căutau să se asigure că aveau acces la o sursă de apă și făceau rezerve suficiente de apă.

Călăreții maghiari erau considerați cea mai teribilă forță militară din întreaga Europă. Au pierdut în fața mongolilor pentru că nu au reușit să-și mențină organizarea militară din cauza lipsei unei structuri de comandă eficiente.

În timp ce campaniile se purtau din ce în ce mai departe, au existat situații în care mongolii erau nevoiți să-și atace adversarii care se refugiaseră în spatele unor fortificații. Ginghiz nu a ezitat niciodată să adune în jurul său meșteri chinezi și musulmani, specialiști în sistemele de fortificații, chiar dacă aceștia serviseră în rândurile inamicilor. Ascultându-le sfaturile, a intrat în posesia celor mai moderne arme ale vremii folosindu-le cu maximă eficiență, ori de câte ori s-a ivit ocazia.

Pentru a ataca o cetate, oștile mongole pregăteau numeroase scări mobile pentru a escalada zidurile, dar și desagi cu nisip și scuturi din piele pentru a-și proteja războinicii de săgețile și sulițele asediaților. Au inventat chiar și o uriașă catapultă care azvârlea bolovani și un fel de proiectile primitive de natură explozivă, de fapt clondire umplute cu praf de pușcă.

În perioada domniei lui Kubilai Han, mongolii utilizau frecvent un tip de proiectil umplut cu praf de pușcă și chiar știau să mânuiască tunurile, care abia se inventaseră. Aceste mijloace de luptă își trăgeau originile din epoca lui Ginghiz Han, când fuseseră introduse și dezvoltate cele mai inovative procedee militare. Datorită marelui han, armata mongolă a devenit cea mai avansată oaste a lumii, dotată cu arme și echipamente surprinzătoare.

▲ O armată mongolă asediind o cetate islamică protejată de ziduri puternice. Ginghiz Han i-a strâns pe toți cei care cunoșteau arta războiului, chiar și pe cei care făcuseră parte din tabăra inamică și s-a dotat cu cele mai moderne arme ale vremii, precum catapultele.

Urmându-și misiunea divină

Ginghiz Han nu a arătat nici cea mai mică îndurare celor care s-au revoltat împotriva autorității sale și nu s-a simțit niciodată vinovat atunci când a poruncit executarea ostașilor dușmani luați prizonieri sau a locuitorilor țărilor inamice, chiar dacă aceștia erau neînarmați. De ce a procedat în acest mod crud? Pentru că Ginghiz credea că aceasta este voința divină. Divinitatea îl înzestrase cu puterea de a stăpâni pământul care se întindea de la est la vest și datoria sa sfântă era să cucerească acest pământ. Cei care se opuneau voinței Cerului trebuia supuși prin sabie.

Aceste credințe îl determinau să lupte până la capăt în bătălii pentru a împlini voința divină. Sutele de mii de războinici mongoli l-au urmat pe Ginghiz Han având credința că dacă se vor supune poruncilor marelui han, vor îndeplini voința divină. Loialitatea pentru Ginghiz Han însemna loialitatea pentru divinitate.

Înainte de epoca lui Ginghiz, luptătorii mongoli erau răspândiți peste tot în stepe, nu aveau conștiința unității și își iroseau forțele în mărunte conflicte personale. Ginghiz Han și-a asumat conducerea acestor războinici mândri, ducând la crearea celei mai puternice forțe militare și mai apoi la fondarea celui mai mare imperiu al vremii. Datorită capacității militare a oștilor sale, armatele europene sau islamice au părut neputincioase și învechite. Așadar, din punct de vedere militar cele mai puțin dezvoltate armate au fost oștirile măruntelor formațiuni statale europene și chiar ale înfloritoarelor imperii islamice.

O miniatură dintr-o cronică europeană. Înfățișează cruzimea armatei mongole. Teroarea instaurată a dat naștere la numeroase legende macabre. Una dintre acestea face referire la consumarea cărnii de om la frigare, chipurile des întâlnită în rândul mongolilor invadatori.

▼ Cavaleri europeni din secolul al XIII-lea. Acești cavaleri purtau armuri grele de fier, din acest motiv mobilitatea lor în luptă era destul de scăzută. Mai mult sau mai puțin, un cavaler european lupta individual, sprijinit de câțiva vasali și scutieri, fără să acorde importanță unei tactici comune cu a restului armatei. Din acest motiv erau adesea o pradă ușoară pentru unitățile organizate ale hoardelor mongole.

LUMEA ÎNTREAGĂ SUB TEROARE BĂTĂLIILE MONGOLILOR

Inamici din întreaga lume

Armata mongolă era faimoasă pentru capacitatea de luptă formidabilă, la acea vreme fiind considerată cea mai puternică oștire a lumii. Chiar și în comparație cu armatele europene sau islamice, forța sa era mult superioară. Oștile mongole aveau numeroși adversari. Mulți dintre acești inamici reușeau să învingă în unele confruntări, dar în cele din urmă erau copleșiți de hoardele mongole și învinși. Alții reușeau să se retragă de pe câmpul de luptă, salvându-se de la o înfrângere sigură.

Iată aici câteva dintre cele mai semnificative campanii militare purtate de oștile mongole.

Împotriva Imperiului dinastiei Kin Campania dusă împotriva Imperiului dinastiei Kin a început în anul 1211 și s-a desfășurat până în anul 1234. A fost o perioadă îndelungată de bătălii istovitoare chiar și pentru mongoli.

Armatele lui Ginghiz Han au atacat cavaleria dinastiei Kin, slăbită de pe urma unei lungi perioade de lâncezire între zidurile înfloritoarelor orașe chineze. În acest răstimp, mongolii nu au avut forța necesară să înfrângă decisiv oștile Kin. Hoardele lui Ginghiz Han nu erau pregătite să asedieze orașele și cetățile, astfel războinicii mongoli nu au reușit să-și demonstreze capacitatea de luptă, atât de temută în câmp deschis.

În timpul domniei lui Ogodai Han, fiul lui Ginghiz Han, armatele mongole au mai atacat încă odată teritoriile dinastiei Kin. În acea vreme, oștile dinastiei Kin erau epuizate din cauza valurilor repetate de atacuri dinspre exterior. Imperiul Kin își pierduse cea mai mare parte din călărime. Oștile rămase fidele, erau încă mult mai numeroase decât cele ale mongolilor, dar în privința capacității de luptă nu mai constituiau o amenințare pentru nomazii războinici. În timpul acestor lupte, armata monogolă a beneficiat de pe urma cunoștințelor despre război ale unor învățați, mulți dintre ei luați prizonieri, care le-au împărtășit secretele de confecționare și folosire a unor arme moderne.

Împotriva Imperiului Horesmian (Horesm)

În anul 1219, Ginghiz Han a declanșat expediția militară împotriva Imperiului Horesmian ce se întindea în aproape toată Asia Centrală. Și-a împărțit uriașa armată de peste 200.000 de războinici în patru hoarde, lovind năprasnic părțile estice ale imperiului și îndreptându-se spre cetatea Samarkandului. Imperiul Horesmian strânsese sub steaguri aproximativ 500.000 de osteni, inclusiv faimoasa cavalerie islamică. Temându-se de o lovitură de stat, Ala ed-Din Mahomed, șahul Horesmului a poruncit ca oștile sale să se disperseze în așteptarea atacului mongol.

Trei dintre hoardele mongole, avansând dinspre est au distras atenția inamicului, atacând pe rând trupele împrăștiate ale Imperiului Horesmian. Pe de altă parte, grosul oștilor mongole sub conducerea lui Ginghiz Han s-au îndreptat în secret spre Samarkand, capitala imperiului cu scopul de a o cuceri. Înspăimântat de neașteptatul atac, șahul Horesmului, Ala ed-Din Mahomed s-a refugiat în grabă din oraș.

Garnizoana cetății, a fost atrasă în cursă prin retragerea intenționată a oștilor mongole. Ieșind în urmărirea mongolilor, a fost înconjurată și măcelărită. Demoralizați, oștenii rămași în viață, au deschis porțile cetății și s-au predat mongolilor.

Bătăliile purtate cu oștile Imperiului Horesmian au reprezentat unele dintre cele mai importante și mai semnificative bătălii pe care armata mongolă le-a câștigat de-a lungul timpului. Acest conflict de proporții uriașe a implicat un număr impresionant de soldați fiind caracterizat prin atacuri-surpriză asupra inamicului, tactici de retragere mascată și lupte teribile în câmp deschis. Toate acestea sunt exemple ale strategiei militare de succes adoptată de armata mogolă pentru a obține victoria.

Împotriva cnezatelor rusești și Europei Răsăritene

După ce hoardele mongole au învins armatele Horesmului, expedițiile lui Ginghiz Han au continuat spre apus. În 1223, mongolii i-au înfrânt pe ruși și aliații lor pe malurile fluviului Kalka. Cnezii ruși, având o oaste mult mai numeroasă i-au învins în prima bătălie, determinându-i pe mongoli să se retragă.

De fapt, retragerea hoardelor nu era decât o tactică folosită adesea de mongoli. În momentul în care oștile cneazului de Halici i-au urmărit pe mongoli pentru a-i ataca din spate, au căzut într-o cursă întinsă de o ceată camuflată a războinicilor nomazi, care i-au izbit cu înverșunare. În urma atacului-surpriză, oștile cneazului rus, epuizate de luptele istovitoare au fost distruse complet. Luptătorii ruși rămași în viață au încercat să scape de pe câmpul de luptă, dar majoritatea au fost masacrați de sângeroșii războinici ai stepelor.

În ciuda victoriilor obținute, armatele mongole s-au retras și nu au mai continuat expediția împotriva cnejilor ruși. Ginghiz Han a considerat că și-a dispersat prea mult forțele și a poruncit hoardelor să se retragă în hotarele Horesmului.

În anul 1239, armatele mongole au declanșat din nou expedițiile împotriva teritoriilor rusești, de data asta zdrobind complet puterea cnejilor. Au continuat să avanseze spre apus, până spre hotarele europene. Aici, mongolii au fost nevoiți să se confrunte în anul 1241, cu oastea lui Henric al II-lea cel Pios, duce de Silezia în bătălia de la Legnița.

Adoptând vechea tactică, mongolii s-au retras mai întâi pentru a-și determina inamicul să iasă în câmp. Apoi, cu abilitate au reușit să despartă în două forțele europene. Sub greutatea armurilor grele, cavalerii germani aveau o mobilitate extrem de scăzută. În timpul bătăliei, au fost înconjurați de războinicii mongoli, devenind o pradă ușoară pentru ploaia de săgeți și sulițe azvârlite de aceștia. Armatele europene nu puteau face față agilității și mobilității călărimii nomade.

Henric al II-lea a fost decapitat, iar cavalerii săi au fost măcelăriți.

Oameni prinşi în vârtej

Ginghiz Han a străbătut toată Asia ca o tornadă uriaşă. Viaţa sa marcată de distrugeri colosale, dar şi de realizări impresionante a semănat atât groază cât şi aspiraţii pentru numeroşi oameni. Imaginea lui Ginghiz Han a rămas şi va rămâne vie în amintirea multor oameni. Imaginea întipărită în minţile oamenilor este aceea a unui vifor care a apărut la orizont şi a dispărut apoi la fel cum şi-a făcut apariţia însoţit de bravii săi războinici mongoli.

Dregătorul și înțeleptul care a învățat un barbar ce înseamnă civilizația

Ie-liu Ciu-țai (1190-1243)

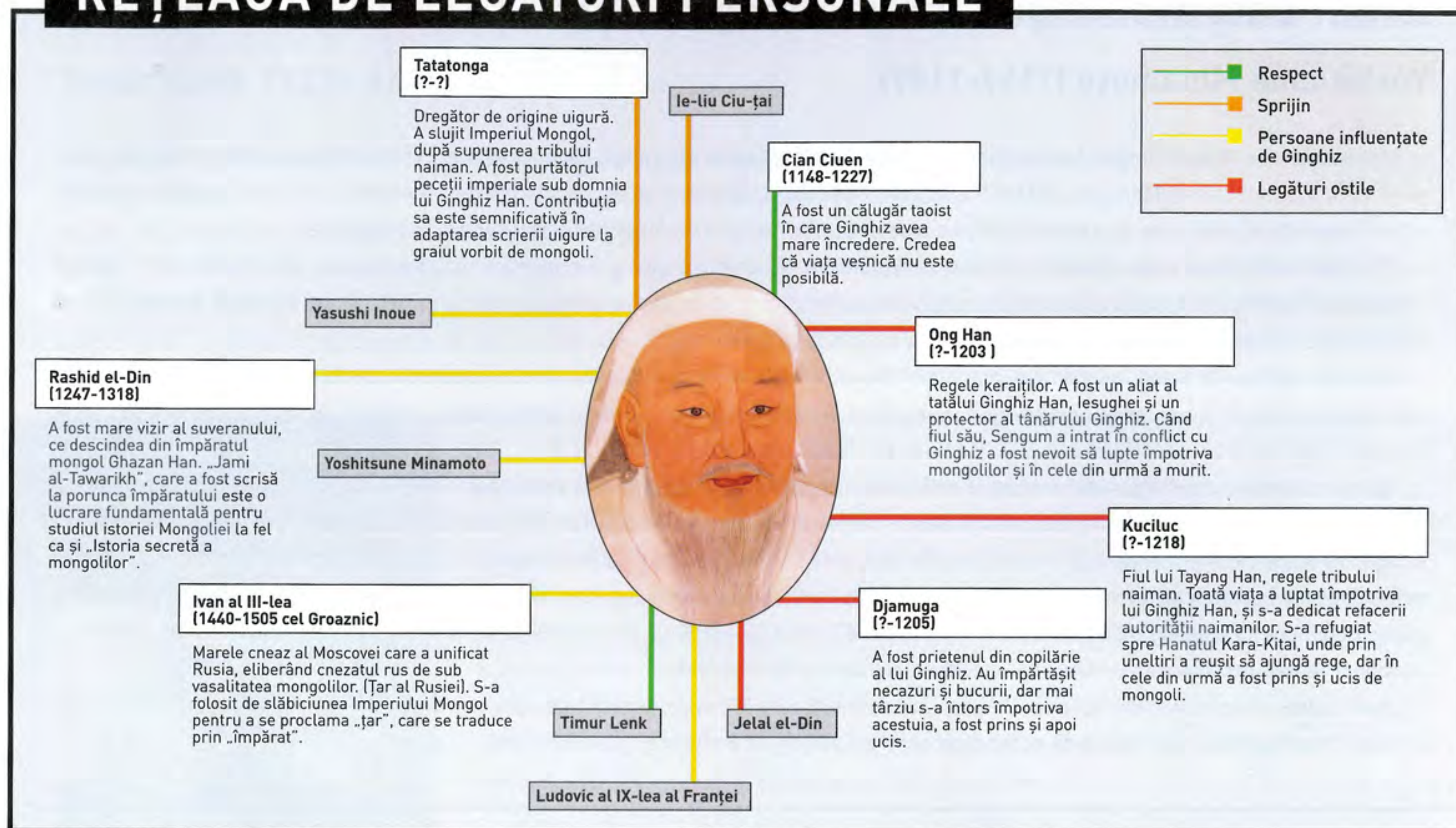
Cum se poate observa după numele său neobișnuit, la origine nu era nici mongol nici chinez. Strămoșii săi făceau parte din familia imperială a dinastiei Liao, dinastie ce fondase în secolul al IX-lea, un stat în nord-estul Chinei de azi. Dinastia Liao fusese detronată de tribul jurchen care venea din nord și reușise să se refugieze spre Taklamakan, regiune din vestul îndepărtat unde constituise Hanatul Kara-Kitai. Tatăl său și-a părăsit familia și s-a dus să slujească dinastia Kin, care fusese întemeiată de tribul cuceritor jurchen. A fost numit dregător și a jucat un rol semnificativ în administrația imperiului.

La sfârșitul secolului al XII-lea în perioada nașterii lui Ciu-țai, dinastia Kin a fost atacată de armatele mongole conduse de Ginghiz Han. În 1214, împăratul s-a refugiat spre sud, părăsindu-și capitala (actualul Beijing), sub amenințarea teribilă a mongolilor. Ariergarda armatelor imperiale a rămas să apere capitala împotriva armatei mongole, dar nu au putut rezista prea mult timp în fața forței copleșitoare a nomazilor. Un an mai târziu, în 1214, nu au avut altă cale decât să se predea. Ciu-țai care rămăsese în capitală a fost luat prizonier de Ginghiz Han. Hanul i s-ar fi adresat în felul următor: „Am auzit că faci parte din clanul dinastiei imperiale Liao care a fost distrusă de dinastia Kin. Dacă mă gândesc bine, de ce dinastia Kin nu s-a răzbunat asupra tatălui și bunicului tău?" Ciu-țai i-ar fi răspuns „Cu siguranță familia mea face parte din dinastia Liao. Dar, tatăl meu și-a dedicat viața dinastiei Kin, iar pentru acest fapt a fost răsplătit cu o mare prețuire din partea acestora. Dacă m-aș veseli la auzul veștii că dinastia Kin a fost distrusă, ar însemna că mă bucur dacă aș primi vești că părintele meu a fost ucis." La auzul acestor vorbe hotărâte, hanul l-a îndrăgit imediat pe Ciu-țai.

Împărtășind experiența sa vastă în administrarea unui stat și îmbinând tradițiile și obiceiurile societăților nomade cu cele sedentare, Ciu-țai a slujit timp de două generații de împărați, la curțile lui Ginghiz Han și ale fiului său, Ogodai. I-a învățat cum să conducă o țară într-un fel pe care triburile nomade nu-l cunoscuseră până atunci – dezvoltarea unui stat bazată pe tradițiile sedentare.

REȚEAUA DE LEGĂTURI PERSONALE

▲ Personalitățile din casetele pe fundal gri sunt prezentate în detaliu în acest capitol.

Războinicii musulmani din Asia Centrală, respectați de „lupul mongol"

Jelal el-Din (?-1231)

În anul 1218, 450 de negustori musulmani trimiși de Ginghiz Han au fost masacrați pe teritoriul Imperiului Horesmian (azi, regiunea aflată de-a lungul coastelor Mării Caspice), considerat cel mai mare stat islamic de la acea vreme. Acest incident este cunoscut în istorie drept incidentul de la Otrar. În urma acestei întâmplări nefericite, s-a declanșat cel mai atroce război de cucerire din istoria Mongoliei. Urmărit de mongoli, șahul Mahomed al Horesmului a murit în condiții umilitoare pe o insulă izolată din Marea Caspică. În timp ce marele imperiu islamic cădea sub loviturile nimicitoare ale mongolilor, Jelal el-Din, fiul șahului a rezistat în fața armatelor dușmane, dovedind un curaj remarcabil de adevărat războinic musulman.

În anul 1221, Jelal el-Din și-a regrupat forțele și a distrus într-o luptă crâncenă o oaste mongolă de 30.000 de oameni. În cele din urmă a fost împins spre malurile fluviului Indus de principalul corp de armată al mongolilor comandat de însuși Ginghiz Han, care lansase un contraatac. Jelal a fost încolțit și nevoit să se arunce de pe țărmul stâncos, cu cal cu tot în apele fluviului. Se spune că Ginghiz Han a poruncit oștenilor săi să nu-l săgeteze și în timp ce-l urmărea pe Jelal cum traversează înot fluviul, s-a adresat fiilor săi, aflați în apropiere, astfel: „Orice părinte ar fi mândru să aibe un asemenea fiu".

Jelal el-Din, care se retrăsese în India, a continuat din când în când atacurile sale surprinzătoare. A încercat chiar să refacă Imperiul Horesmian, dar din cauza lipsei oricăror abilități politice nu a reușit să unifice lumea islamică împotriva mongolilor. În cele din urmă, în anul 1231 a fost ucis de un conațional. Eroica sa luptă a rămas în amintirea musulmanilor, dând naștere unor legende nemuritoare.

Eroul unei insule şi al unui întreg continent

Yoshitusne Minamoto (1159-1189)

În perioada în care tânărul Ginghiz Han străbătea în galopul cailor stepele Mongoliei, Japonia se afla în toiul războiului dintre clanurile Taira şi Minamoto. La fel ca şi în Mongolia, bătăliile duse prin intermediul cavaleriei au dus la apariţia unei noi tehnici de luptă. Se poate spune că victoria clanului Minamoto asupra clanului Taira s-a datorat superiorităţii conferite de utilizarea cavaleriei în luptă.

Tacticile schimbătoare ale călărimii conduse de Yoshitsune Minamoto au jucat un rol major în bătăliile duse de-a lungul ţării. Ţinutul Mutsu unde Yoshitsune şi-a petrecut copilăria este vestit pentru hergheliile sale, având cele mai bune rase de cai din toată Japonia. Trăind într-un astfel de mediu, Yoshitune şi-a însuşit în mod natural tacticile de călărie.

În ciuda faptului că Yoshitune a adus o mare contribuţie la înfrângerea clanului Minamoto, în cele din urmă a căzut în dizgraţia fratelui său Yoritomo. Din erou, a ajuns să fie dispreţuit. Şi-a sfârşit zilele în ţinutul natal Mutsu, urmărit de prigonitorii săi. A fost adăpostit de clanul Fujiwara, dar mai târziu aceştia l-au ucis temându-se de răzbunarea lui Yoritomo.

Sfârşitul acestui erou tragic a dat naştere la multe legende, scornite de poporul care deplângea moartea lui. Yoshitsune nu a murit atunci, ci se spune că ar fi scăpat de urmăritori, refugiindu-se în insula Hokaido; într-o altă versiune, acesta a scăpat părăsind insulele japoneze şi refugiindu-se pe continent a devenit Ginghiz Han. De fapt, teoria legată de faptul că Yoshitsune ar fi fost una şi aceeaşi persoană cu Ginghiz este relativ nouă. Un doctor german pe nume Franz Balthasar von Siebold care a călătorit în Japonia la finele perioadei Edo, a relatat pentru prima dată această legendă. Această legendă s-a răspândit rapid la începutul epocii Meiji datorită dezvoltării legăturilor dintre Japonia şi continent. Acest lucru nu este un fapt istoric dovedit, ci este o simplă poveste.

Yoshitsune a împărtăşit abilitatea lui Ginghiz Han de a exploata la maxim tacticile de cavalerie şi nu mai este nevoie să menţionăm că această mare legendă a fost creată de popor doar pentru a păstra vie amintirea tragicului erou.

Regele care a nutrit iluzia de a deveni împărat în îndepărtatul Orient

Ludovic al IX-lea (1214-1270)

Ludovic al IX-lea, regele Franţei a fost un monarh devotat credinţei creştine care a fost supranumit „cel Sfânt".

În 1248, după participarea la cea de-a şasea cruciadă, Ludovic al IX-lea a poposit în insula Cipru din Marea Mediterană. Un om care susţinea că este un trimis de prin părţile mongole l-a vizitat pe rege şi a început să-i vorbească despre o anume împărăţie a „Preotului Ioan"

Regele (Preotul) Ioan era un monarh creştin nestorian care se credea că stăpâneşte peste un regat creştin, înconjurat din toate părţile de statele islamice. În acele vremuri de nesfârşite bătălii ale creştinilor împotriva musulmanilor, se spunea că acest legendar rege va apărea odată şi se va răzbuna împotriva musulmanilor. Când veştile cu privire la distrugerea Imperiului Horesmian, stat de sorginte islamică au răzbătut până în Europa, se credea că Ginghiz Han era de fapt acel legendar rege Ioan.

Istorisirea mesagerului care l-a vizitat pe Ludovic al IX-lea suna de fapt puţin diferit. În realitate, susţinea acesta, „Preotul" Ioan, de fapt Ong Han, fusese înfrânt de împăratul mongol, iar fiica acestuia devenise soţia hanului mongol. Mesagerul i-ar fi spus în continuare regelui francez că fiul acesteia domnise ca împărat mongol şi datorită influenţei mamei sale se convertise la creştinism. Era evident că mesagerul preţuia atacarea musulmanilor în timpul cruciadelor. Pe de o parte istorisirea părea incoerentă, dar pe de altă parte veştile aduse erau uluitoare pentru oamenii acelor vremuri, care credeau cu tărie în existenţa „Preotului Ioan".

Nu se ştie precis cum a reacţionat Ludovic al XI-lea la aflarea veştilor, dar, cinci ani mai târziu, în 1253, a trimis în Mongolia un misionar pe numele său Rubruck, sperând totuşi că împăratul mongol era de fapt regele Ioan. Călătoria întreprinsă de Rubruck către Orient a deschis porţile acestei lumi necunoscute pentru europeni. Marea călătorie a lui Marco Polo a fost de asemenea influenţată de misiunea lui Rubruck. Visul monarhului francez de a deveni regele creştin al Orientului, un vis care l-a captivat, nu s-a transformat în realitate. Totuşi, s-a dovedit că a reuşit să influenţeze major legăturile dintre lumea orientală şi cea apuseană.

Eroul deșertului care s-a proclamat succesor al lui Ginghiz Han

Timur Lenk (1336-1405)

La o sută de ani de la moartea lui Ginghiz Han, Mongolia Apuseană a fost împărțită în trei formațiuni statale: Hoarda de Aur, Ilhanatul și Imperiul lui Djagatai, fiecare aflată sub stăpânirea descendenților marelui han. În anul 1336, într-o familie nobilă din Samarkand, o cetate importantă din Imperiul lui Djagatai s-a născut un copil care avea să primească numele de Timur. Acesta a ales să trăiască o viață aventuroasă în schimbul unei vieți tihnite de aristocrat. În acea vreme, Imperiul lui Djagatai a fost împărțit în două: de Apus și de Răsărit, fiind afectat de lupte interne și anarhie. A reușit să strângă în jurul său o ceată de hoți care prăda vitele triburilor nomade, profitând de vremurile tulburi.Visul său era să refacă Imperiul Mongol fondat odinioară sub autoritatea lui Ginghiz Han. Dovedind reale calități de conducător, Timur și-a transformat ceata de hoți într-o adevărată oștire. A luat de soție o tânără provenind dintr-un trib mongol faimos, încercând să creeze o legătură de sânge pentru a deveni un succesor potrivit al lui Ginghiz Han.

În 1369, a reușit să înfrângă armatele Imperiului Djagatai de Apus și un an mai târziu a reușit să întemeieze Imperiul Timurid având nucleul în regiunea sa natală, Samarkand. Era acum cu un pas mai aproape de a-și împlini visul, refacerea Imperiului lui Ginghiz Han. Războaiele sale au fost la fel de agresive ca și cele întreprinse de hanul mongol. În foarte scurt timp, a reușit să îngenuncheze statele a ceea ce este azi cunoscut ca Orientul Mijlociu. Ca urmare a politicii sale de expansiune, a reușit să reunească Imperiul Mongol de Apus. Următorul său vis a fost să alipească fostul imperiu al dinastiei Yuan. Fără această realizare măreață, nu se putea considera succesorul de drept al moștenirii lui Ginghiz Han. În acest scop, trebuia să înfrângă oștile dinastiei Ming. În 1404, Timur a părăsit Samarkand având sub comanda sa o armată uriașă de peste 200.000 de războinici, dar a murit pe neașteptate în drum spre China.

Timur, supranumit Lenk (sau cel Șchiop) nu a reușit să refacă imperiul lui Ginghiz. Acest vis a fost totuși împlinit de un mare conducător, pe numele său Babur, un descendent al lui Timur. Statul creat atunci a purtat denumirrea de Imperiul Mogul.

Marele scriitor care a conturat portretul lui Ginghiz Han în Japonia

Yasushi Inoue (1907-1991)

După ce au citit cartea „Lupul Albastru", scrisă de Yasushi Inoue, numeroși oameni au călătorit în Mongolia și au devenit interesați de istoria Imperiului Mongol. Această carte a deschis ochii multor japonezi în ceea ce privește personalitatea reală a lui Ginghiz Han.

„Lupul Albastru" descrie viața extraordinară a lui Temujin, fiul unui nomad și întemeierea unui mare imperiu fără precedent în istorie. Cartea s-a bazat pe „Istoria secretă a mongolilor", lucrare medievală de proveniență chineză. Inoue a publicat această carte în 1959, dar, înainte de aceasta, mai publicase „Tmpyo no iraka" (1957) în care erau descrise legăturile dintre Japonia și China din timpul epocii Nara, „Roran" (1958) care înfățișează istoria Asiei Centrale și „Tonkou" (1959). Astfel, și-a manifestat un interes crescut pentru China continentală și Drumul mătăsii. „Lupul Albastru", considerată lucrarea sa fundamentală, înglobează multe din informațiile istorice pe care le conțin scrierile sale anterioare vizavi de China continentală. Mai târziu a scris o continuare a istoriei despre mongoli prin lucrarea „Vântul și valurile" (1960), care descrie invazia mongolilor asupra Japoniei din timpul lui Kubilai Han, din perspectiva dinastiei Goryeo vasale mongolilor, care stăpânea peninsula coreeană ce devenise granița dintre Imperiul Mongol și insulele japoneze.

„Lupul Albastru" a devenit celebră datorită conflictului iscat cu scriitorul Shohei Ooka. În timpul disputei, Ooka l-a acuzat pe Inoue că ar fi „fabricat" „Istoria secretă a mongolilor", izvor istoric de care Inoue se folosise pentru a-și documenta cartea. Conflictul s-a aflat la limita dintre literatură și istorie și s-a sfârșit fără a se ajunge la un compomis. Din cauza acestui conflict, următoarea carte a lui Inoue, „Vântul și valurile" s-a bazat foarte mult pe adevărul istoric. Totuși, cert este că lucrarea „Lupul Albastru" a avut un succes mult mai răsunător decât „Vântul și valurile" în redarea unor fapte istorice deosebite.

Urme ale hoardelor cumplite de călăreți mongoli

În ziua de 8 august 1227, Ginghiz Han a murit în timp ce zidurile cetății Xingqing, capitala regatului Sia Hia erau cuprinse de flăcări.
Hoardele sale de călăreți au continuat să devasteze numeroase ținuturi ale regatului cotropit chiar şi după moartea lui, dând naştere multor legende născute din teamă. Aceştia sunt urmaşii eroului care a întemeiat, pentru prima dată în istorie, un imperiu universal ce se întindea de la Oceanul Pacific la Marea Mediterană.

Sunetul cornului care a băgat spaima în oameni

CHIAR ȘI DUPĂ MOARTEA LUI GINGHIZ HAN, hoardele mongole au continuat seria atacurilor atât către est cât și către vest, asigurându-se că populațiile vecine erau ținute într-o continuă stare de teroare. Se poate spune că raidurile hoardelor mongole au devenit mult mai înspăimântătoare decât în vremea lui Ginghiz Han. Cele mai multe dintre legendele înfiorătoare legate de atacurile mongole s-au creat în urma invaziilor survenite după moartea sa.

În 1229, la doi ani după moartea lui Ginghiz Han, al treilea fiu al său, Ogodai, a devenit mare han conform ultimei dorințe a părintelui său. Ogodai a decis să continue expedițiile de cucerire ale tatălui său.

După ce a reușit să distrugă dinastia Kin în 1234, a ținut un Kurultai (Sfat cu căpeteniile sale), în care s-a hotărât să se pornească o serie de expediții de cucerire către cnezatele rusești, India, Imperiul dinastiei Sung și teritoriile coreene ale dinastiei Goryeo. Apoi, în anul 1236, a început ceea ce s-a numit Marea Invazie Mongolă în Europa sub conducerea lui Batu Han, fiul lui Djoci.

Armatele mongole au trecut prin foc și sabie teritoriile rusești și Europa Răsăriteană. În aprilie 1241, o oaste germano-polonă, condusă de Heinrich al II-lea, duce de Silezia Inferioară, a fost zdrobită de hoardele mongole la Legnița în Polonia. Forțele aliate au suferit pierderi grele, iar ducele Heinrich și-a pierdut viața pe câmpul de luptă.

▲ Oștile germano-polone (dreapta) și hoardele mongole conduse de Batu Han (stânga) înfruntându-se în bătălia de la Legnița.

Când armatele mongole, aflate sub conducerea lui Batu Han au asediat Cracovia, trâmbițașul orașului a încercat să-și avertizeze concitadinii din turnul catedralei Sfânta Maria, aflată în piața centrală. O săgeată trasă de un călăreț mongol în direcția cetății l-a nimerit pe trâmbițaș în gâtlej, omorându-l pe loc. Sunetul trâmbiței a fost întrerupt brusc, iar cetatea a fost înecată într-o baie de sânge. Chiar și astăzi, la o anumită oră, se aude ecoul trâmbiței care răsună peste oraș pornind din direcția catedralei Sfânta Maria, apoi se oprește brusc. Se spune că acesta semnifică prezența sentimentului de teroare simbolizat de armatele mongole invadatoare.

Creștinii credeau că hoardele mongole apăreau la orizont ca mesageri ai iadului. Deși cavalerii europeni înzăuați căpătaseră experiență în război prin participarea la cruciade, nu aveau nicio șansă în fața mobilei cavalerii mongole capabilă să hărțuiască din toate părțile oastea inamică. Invazia mongolă a tulburat lumea creștină și a devenit o adevărată pacoste pentru populația europeană o lungă perioadă de timp. Într-o faimoasă istorisire, se spune că Wilhelm al II-lea, împăratul german din secolul al XX-lea, a invocat „pericolul galben", inflamând temerile legate de Asia, în perioada în care Japonia a înfrânt Rusia, temeri care își aveau originea în groaza ce stăpânise Europa medievală în timpul invaziei armatelor mongole.

Armatele mongole au început să se retragă o dată cu moartea lui Ogodai Han, cu toate că Asia Centrală, regiune care se întindea din vestul Mării Caspice a continuat să fie dominată de descendenții Imperiului Mongol.

Catedrala Sfânta Maria, ce stă mărturie asupra tragicelor evenimente din timpul invaziei oștilor mongole și turnul din care răsună încă sunetul trâmbiței.

▲ Împăratul german Wilhelm al II-lea care a clamat pericolul galben. O teamă originară din timpurile Evului Mediu.

Aceștia au creat trei formațiuni statale peste care domina Imperiul lui Ogodai, succesorul lui Ginghiz Han: Hoarda de Aur, Imperiul lui Djagatai și Ilhanatul. Aceste formațiuni statale erau locuite în special de triburi nomade, ca de altfel și stepele mongole, astfel, tradițiile politice și culturale din timpul domniei lui Ginghiz au fost continuate într-o măsură semnificativă.

Cnezatele rusești au fost expuse amenințării venite din partea Hanatului Hoardei de Aur, unul din cele patru hanate mongole. Teritoriile rusești s-au aflat sub suzeranitatea și dominația mongolă timp de 250 de ani până la domnia lui Ivan al III-lea, mare cneaz al Moscovei, care a înfrânt hoardele mongole ce invadaseră cetatea Moscovei. Stăpânirea tătară asupra rușilor a fost botezată „robia tătară". Cu toate că autointitulatul țar al Rusiei a reușit să înlăture opresiunea tătară, în același timp a moștenit aceleași obiceiuri sângeroase îndreptate împotriva propriului popor. Se poate spune că domnia autoritară a celebrului țar (împărat al Rusiei) s-a aflat în legătură directă cu moștenirea negativă a lui Ginghiz Han.

▼ În 1245, în cadrul celui de-Al XIII-lea Conciliu de la Lyon s-a încercat găsirea unor mijloace prin care să se înlăture amenințarea mongolă. Nu s-a ajuns la niciun compromis și singurul lucru pe care l-au putut face a fost să aștepte iminența atacurilor hoardelor mongole.

▲ Palatul Kremlin, simbolul tiraniei Imperiului Rus și al Uniunii Sovietice.

▲ Kubilai Han, cel care a întemeiat dinastia Yuan, dinastie ce a deținut controlul absolut asupra întregului teritoriu al Chinei. A integrat triburile nomade din care provenea într-un imperiu organizat, dar a eșuat în atacurile sale întreprinse atât către Răsărit, cât și către Apus.

În 1370, Timur Lenk, care s-a autointitulat descendentul lui Ginghiz Han, și-a făcut apariția în ceea ce este astăzi Afganistanul, punând bazele dinastiei Timurizilor, în încercarea de a transforma în realitate visul marelui han. În ciuda acestor strădanii, cele patru hanate mongole ajunse sub ascultarea lui Timur și enormul imperiu creat care a reușit să stăpânească vaste teritorii din India, a dispărut de pe scena istoriei odată cu moartea sa. Două sute de ani mai târziu, în anul 1526, Babur, descendentul din a cincea generație al lui Timur, a pătruns în India dinspre Afganistan reușind să întemeieze Imperiul Mogul. Atât Imperiul Timurid, cât și Imperiul Mogulilor au fost considerate formațiuni statale seminomade ce au împărtășit visul de cucerire al lui Ginghiz Han.

Civilizația chineză și Mongolia

Dinastia Yuan, al cărei prim împărat a fost Kubilai Han, a preluat controlul asupra teritoriilor chineze prin distrugerea dinastiei Kin în anul 1234 și a dinastiei Sung din Sud, în anul 1279. Treptat, mongolii cuceritori au fost asimilați de marea civilizație chineză, pierzându-și caracterul de trib nomad.

Expedițiile de cucerire purtate împotriva Japoniei în anul 1274 (11 Bunei) și 1281 (4 Kouan), inițiate de armatele dinastiei Yuan au eșuat lamentabil datorită unei furtuni uriașe, dar și a rezistenței japoneze. După aceste evenimente, campania de cucerire a Vietnamului s-a transformat într-un eșec ca urmare a răscoalelor chineze ce au dus imperiul dinastiei Yuan în pragul prăbușirii. În cele din urmă, în anul 1368, dinastia Yuan a fost detronată de o răscoală condusă de Zhu Yuanzhang. Dinastia Ming întemeiată de Zhu Yuanzhang a reușit să mențină controlul asupra ținuturilor Marii Mongolii, patria lui Ginghiz Han.

Ginghiz Han nu a renunțat la tradițiile vieții nomade și nu a încercat să le schimbe în niciunul dintre teritoriile unde acestea erau înrădăcinate. Și-a dat seama că dacă ar încerca să întreprindă asemenea măsuri, aceasta va însemna declinul imperiului său, care fusese creat tocmai pe aceste baze. Dinastia Yuan, care a întors spatele stilului de viață nomad și a fost influențată masiv de civilizația chineză, a sfârșit inevitabil, urmând cursul firesc al declinului, până a fost detronată.

În secolul al XVII-lea, un urmaș al lui Ginghiz Han a pornit cu armatele spre China. Numele său era Nurhaci și era căpetenia unui trib nomad, jurchenii (manciurienii). În anul 1636, a fost ales han de către triburile mongole și a reușit să înfrângă puterea militară a dinastiei Ming și să instaureze dinastia Qing. Marele imperiu chinez era acum condus de triburi nomade, pentru prima dată de la înlăturarea dinastiei Yuan. Nurhaci se autointitula împăratul Taizong de Tang, dar a insistat să-și păstreze și titulatura de han al triburilor nomade de nord. A fost considerat un adevărat urmaș al lui Ginghiz Han.

Urmașii de azi ai „lupului albastru"

După căderea dinastiei Yuan, marea Mongolie, teritoriul nașterii Imperiului Mongol creat de Ginghiz Han s-a aflat pentru o lungă perioadă de timp sub autoritatea dinastiilor Ming și Qing. La începutul secolului al XX-lea, când a izbucnit Revoluția Xinhai, s-au creat premisele favorabile pentru câștigarea independenței Mongoliei care se afla sub autoritatea dinastiei Qing și era divizată la acea vreme în două regiuni:

▼ Babur, fondatorul Imperiului Mogul șezând pe tron. Observând cu luare aminte costumul indian cu care e înveșmântat, se poate vedea influența tradiției nomade.

▲ Zhu Yuanzhang cel care în anul 1337 a preluat controlul asupra imperiului chinez de la dinastia Yuan, dinastie de origine nomadă și a instaurat dinastia Ming, ce avea să fie condusă de chinezi. Era faimos pentru înfățișarea sa cumplită.

Mongolia Interioară și Mongolia Exterioară. În anul 1921, Mongolia Exterioară și-a obținut independența sub egida unui regim comunist sprijinit de Uniunea Sovietică. Acesta a fost actul de naștere al Republicii Populare Mongole. Ginghiz Han, temutul cuceritor care odinioară făcuse să tremure ținuturile rusești, a fost catalogat de către regimul mongol contemporan ca dușman al clasei muncitoare, regim-marionetă de sorginte comunistă aflat sub influența Uniunii Sovietice. Chiar dacă Mongolia și-a obținut independența, ironia sorții face ca eroul său național, marele Ginghiz Han să fie considerat un tabu pentru poporul mongol.

În anul 1962, în satul Dadal, unde se spune că s-ar fi născut Ginghiz a fost ridicat un monument închinat acestuia. Un ordin guvernamental care îndeplinea sugestiile venite de la Moscova a dispus suspendarea lucrărilor de construcție a monumentului. Locuitorii satului au ignorat ordinul și au continuat pe timpul nopții lucrările de construcție. Odată ce monumentul a fost ridicat, autoritățile guvernamentale s-au făcut că nu iau în seamă acest lucru, dar, după acest eveniment locuitorii satului au fost puți sub o strictă supraveghere.

Ca urmare a declinului instaurat la nivelul Uniunii Sovietice, la sfârșitul secolului trecut, s-a declanșat valul de transformări inițiate de Gorbaciov, ce a purtat numele de Perestroika și astfel influența sovietică a slăbit. În Mongolia popularitatea lui Ginghiz Han a revenit în atenția populară. Chiar dacă scrierea tradițională mongolă a fost prohibită și alfabetul chirilic a fost utilizat obligatoriu încă de la instaurarea regimului comunist în 1950, în anul 1990, alfabetul mongol a fost reintrodus în școli. Portretele lui Ginghiz Han au început să apară în toate casele mongolilor, iar oamenii puteau acum să-și venereze deschis eroul național. La începutul secolului nostru, Ginghiz Han a fost repus în drepturile sale istorice, constituind mândria națională a poporului mongol. Mongolii sunt acum în măsură să intre într-o nouă eră de prosperitate sub egida marelui han.

Cartiere de iurte, răspândite în suburbiile Ulan Bator-ului, capitala Mongoliei. Pentru a încuraja sedentarizarea populației, au fost asigurate perimetre de locuit standard pentru fiecare casă, dar reședințele locuitorilor au încă aspect tradițional.

100 DE PERSONALITĂȚI

Oameni care au schimbat destinul lumii

GINGHIZ HAN

DeAGOSTINI